KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

PL ISSN 0514-0188

2026
SEPTEMBER/
WRZESIEŃ

Č. 9 (819)/roč. 68
Cena 7,00 zł (8% VAT)



XXXIII. DNI SLOVENSKEJ KULTÚRY NA ORAVE

eprasa.pl 141a25c443

V SEPTEMBROVOM ČÍSLE NÁJDETE:

4-5 Hry a zábavy pre deti pri Centre slovenskej kultúry v Novej Belej

6-7 Náš domov je tam, kde sme spolu

7 Letná škola SAS pre stredoškolákov

8-9 Z Kacvína až na európske a svetové štadióny

Sú hranice, ktoré nám určujú okolnosti, a potom tie, ktoré si určujeme sami. Inšpiratívny príbeh rodiny Szewczykovcov z Kacvína, ktorý vám prinášame na stránkach Života je príkladom toho, že odhodlanie, vôľa a obetavosť nepoznajú žiadne hranice.

10 Horčičné zrnko

11 Krátko z Oravy a Spiša

12-15 Nová Belá v rokoch 1939-1945 III.

16-17 Krempašskí hasiči oslavovali

Dobrovoľné hasičské zbory pôsobia v každej obci na Spiši. Ich dejiny sa píšu už vyše storočia. Práve 140 rokov pôsobnosti Dobrovoľného hasičského zboru a posviacka nového hasičského vozidla zhromaždili 6. septembra t.r. v Krempachoch mnohých hostí a celú obec.

18 U Slovákov v Kovačici

19-21 Nočný národný výstup na Babiu horu

Národný výstup na Babiu horu sa už pomaly stáva stálou súčasťou kalendára krajanských podujatí. Tento rok bol však predsa len výnimočný vo viacerých ohľadoch. Prvýkrát sme vystúpili na oravskú dominantu v noci, prvýkrát bol výstup venovaný predstaviteľke nežnejšieho pohlavia a prvýkrát odzneli pri svitaní na vrchole slovenské verše.

22-23 Areál slovenského domu v Jablonke ožil slovenskou kultúrou

Stavba Domu slovenskej kultúry v Jablonke je už v hrubom uzavretom stave a vďaka dotácii z Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí je pekne upravené taktiež aj jej okolie. A keďže Oravci netrpezlivo čakajú, kedy v nej bude môcť začať pulzovať slovenský život, rozhodli sa, že tohtoročné Dni slovenskej kultúry na Orave sa uskutočnia práve tam.

24-25 Z diania na Slovensku

26-27 Zo spomienok táborového vedúceho

28 Aktivity Slovenského inštitútu vo Varšave

29 Zápisník včelára – september

30 Zážitky zo Studia Academica Slovaca

Na obálke: Záber z Dní slovenskej kultúry v Jablonke.
Foto: M. Majeriková-Molitoris. Grafická úprava: E. Koziołová.











eprasa.pl 141a25c443



VÝTVARNÁ SÚŤAŽ LUDWIKA KORKOŠA 2026/2027

Milí mladí priatelia!

Redakcia časopisu Život v spolupráci so Slovenským inštitútom vo Varšave za spoluúčasti spišských a oravských základných škôl vyhlasuje ďalší ročník výtvarnej súťaže Ludwika Korkoša 2026/2027 pod názvom

Slovenské povesti a legendy

Tohtoročná téma spája v sebe literatúru, históriu a detskú fantáziu. Predstavte si, že slovenské hrady, lesy, rieky ožívajú a začínajú vám rozprávať rozličné príbehy o tajomných bytostiach zo slovenských povestí (boginky, strigy, vodníci, víly, permoníci, čerti, rytieri), nadprirodzených silách, schopnostiach, legendy o hradoch (Beckov, Pustý hrad, Devín, Sitno), či osobnostiach (Matúš Čák Trenčiansky, Čachtická pani, Mních Cyprián a pod.). Vašou úlohou, ako tvorcov, bude stvárniť zvolené námety prostredníctvom rozličných výtvarných techník. Námety nájdete v knihách, na internete, v ľudovej kultúre, ako aj v našom časopise Život, v ktorom každý mesiac uverejníme jednu slovenskú povesť či legendu. Možno ste aj na svojich cestách po Slovensku o niektorých legendách počuli alebo videli nejaké diela spojené s našou témou. Práve teraz ich máte možnosť ukázať rovesníkom a ďalším recipientom vďaka výtvarnému spracovaniu. Prajeme dobrú zábavu!

Forma a spracovanie:

Pri spracovaní svojich prác môžete použiť ľubovoľné techniky a formy, ako napríklad: maľba, koláž, plagát, pohľadnica, poštová známka, pozvánka, priestorové trojrozmerné stvárnenie, výšivka, medaila, grafika, kresba ceruzkou, kriedou, či voskovými pastelkami v kombinácii s textilom alebo iným materiálom.

Podmienky súťaže:

Súťaže sa môžu zúčastniť všetci žiaci základných škôl z Oravy a Spiša v Poľsku, ktorí nám do redakcie zašlú jednu prácu na uvedenú tému. Výtvarné práce zaslané do výtvarnej súťaže sa nevracajú.

Autor zaslaním výtvarnej práce do súťaže súčasne čestne prehlási, že výtvarnú prácu vypracoval sám, že vlastní neobmedzené autorské práva na zasielanú prácu, že výtvarná práca je pôvodná a že jej prezentovaním nevznikne vyhlasovateľovi žiadny záväzok voči tretím osobám.

Autor výtvarnej práce zaslaním výtvarnej práce súhlasí s jej prezentovaním, nekomerčným využitím a verejným rozširovaním výtvarnej práce alebo jej kópie.

Autor výtvarnej práce zaslaním výtvarnej práce dáva súhlas s použitím výtvarnej práce na účely propagácie výtvarnej súťaže a jej uverejnenie v časopise Život.

Autor výtvarnej práce dáva vyhlasovateľovi redakcii Život súhlas so spracovaním osobných údajov, fotografických záberov a ich publikácie v prípade vyzdvihovania odmeny.

Termín uzávierky prijímania prác:

Svoje práce s označením „Výtvarná súťaž“ posielajte najneskôr do **26. februára 2027** na adresu redakcie:

Redakcia Život, ul. św. Filipa 7/7, 31-150 Kraków.

Každá práca zaslaná do výtvarnej súťaže musí obsahovať nasledujúce údaje:
NÁZOV PRÁCE, MENO, PRIEZVISKO, VEK A PRESNÚ ADRESU AUTORA,
TRIEDU A ADRESU ŠKOLY, KTORÚ NAVŠTEVUJE.
Práce bez týchto údajov nebudú zohľadnené.

Najkrajšie práce budú ocenené porotou v dvoch vekových kategóriách: 1. mladšia skupina (od 1. do 4. triedy ZŠ), 2. staršia skupina (od 5. do 8. triedy ZŠ) a po desať účastníkov v každej kategórii získa tiež pekné slovenské knihy.

Výsledky súťaže budú vyhlásené v aprílovom čísle Života 2027. Odmenené práce budú prezentované na výstave v Slovenskom inštitúte vo Varšave, v Galérii slovenského umenia SSP v Krakove, v Centre slovenskej kultúry v Novej Belej, Slovenských domoch v Kacvíne, Vyšných Lapšoch a Podvlku, ako aj v klubovni v Jablonke na Orave.

Srdečne Vás pozývame do nového ročníka súťaže!

eprasa.pl 141a25c443





Hry a zábavy pre deti pri Centre slovenskej kultúry v Novej Belej

autor | Agáta Jendžejčíková

foto | Paulina Zarębczan

Letné prázdniny sú časom, na ktorý deti čakajú celý rok. Znamenajú voľnosť, menej povinností, viac času na kamarátov a predovšetkým množstvo príležitostí na nové zážitky. Jedným z takýchto príjemných letných zážitkov sa už tradične stáva aj popoludnie plné hier a zábavy pri Centre slovenskej kultúry v Novej Belej.



Ani tento rok nebol výnimkou. V jednu augustovú nedeľu sa pri Centre opäť stretli deti, rodičia a opatrovatelia, aby spolu prežili niekoľko hodín plných smiechu, pohybu, súťaženia a dobrej nálady. Z obyčajného letného popoludnia sa tak postupne stalo veselé stretnutie, na ktoré budú deti ešte dlho spomínať. Na túto akciu sa pritom mnohé z nich tešili už od začiatku prázdnin. Len čo sa začalo leto, začali sa zvedavo vypytovať vedúcej knižnice Pauliny, kedy sa uskutoční ďalšie spoločné popoludnie. Čakanie na termín bolo pre niektorých takmer rovnako napínavé ako samotné súťaže. Keď sa konečne dozvedeli, že nastal deň plný hier, bolo jasné, že o účastníkov nebude núdza.

Pripraviť program pre deti tak, aby zaujal malých aj väčších účastníkov, nie je jednoduché. Deti sa rýchlo začnú nudiť, ak sa aktivity opakujú, a preto je potrebné každý rok prísť s novými nápadmi. Vedúca knižnice P. Zarębczan sa však tejto úlohy ujala aj tentoraz s veľkým nasadením. Jej snahou je, aby bol každý ročník trochu iný, pestrý a zaujímavý. Nejde pritom iba o samotné súťaže. Dôležité je vytvoriť atmosféru, v ktorej sa deti budú cítiť dobre, budú sa môcť zapojiť podľa svojich možností a predovšetkým si užijú spoločný čas, čo si vyžaduje veľa prípravy, nápadov a ochoty. Za výsledkom, ktorý účastníci vidia počas niekoľkých hodín, sa skrývajú hodiny premýšľania, príprav a organizovania. Veľkou pomocou je pritom podpora rodičov a ďalších ochotných ľudí, ktorí sú pripravení priložiť ruku k dielu. Paulina však vie, prečo sa do tejto práce každý rok púšťa. Najväčšou odmenou je pre ňu pohľad na spokojné deti. Usmiate tváre, nadšenie zo súťaženia, radosť z od-





eprasa.pl 141a25c443





mien a najmä otázka, či ešte nemôžu zostať o chvíľu dlhšie, sú dôkazom, že vynaložené úsilie má zmysel.

Tohtoročný program bol naozaj pestrý. Deti čakali rôzne hry, maľovanky, lúštenie hádaniek, tetovačky, maľovanie na chodníku. Nešlo teda iba o šport a pohyb – svoje miesto dostali aj tvorivosť, vedomosti a šikovnosť. Veľkú obľubu mali tradične aj športové disciplíny. Nechýbal futbal a loptové hry. Pri športových súťažiach bolo počuť smiech, povzbudzovanie a občas aj nadšené výkriky tých, ktorým sa práve podarilo zvíťaziť. Deti si tak mohli vyskúšať nielen svoju rýchlosť a obratnosť, ale aj schopnosť spolupracovať a povzbudzovať svojich kamarátov. Jednou z atrakcií, ktorá si získala pozornosť detí, boli tiež obrie mydlové bubliny. K dispozícii boli špeciálne sady, pomocou ktorých sa dali vytvárať skutočne veľké bubliny. Deti sa pustili do práce s veľkým nadšením. Skúšali, kto vytvorí väčšiu bublinu, pozorovali, ako sa vznáša vo vzduchu, a s napätím čakali, ako dlho vydrží, kým praskne. Niektoré bubliny boli také veľké, že by sa do nich takmer zmestili aj menšie deti. Aj táto jednoduchá aktivita ukázala, že na vytvorenie radosti niekedy netreba veľa. Stačí dobrý nápad, trochu fantázie a možnosť vyskúšať si niečo, čo deti bežne nerobia. Najviac sa však deťom páčila veľká šmýkačka, ktorá im priniesla obrovské množstvo radosti. Celé poobedie sa kĺzali na nej a so smiechom sa strácali v jej útrobách.

Hoci bolo popoludnie pripravené predovšetkým pre deti, rodičia a opatrovatelia neostali iba divákmi. Mnohí sa aktívne zapojili do priebehu akcie, pomáhali pri jednotlivých aktivitách a povzbudzovali malých súťažiacich. Deti mohli zdieľať svoje úspechy s tými, ktorí ich prišli podporiť, a rodičia mali možnosť vidieť svoje deti pri hrách, súťažiach a spoločnej zábave s rovesníkmi.

Po všetkom behaní, skákaní a súťažení bolo potrebné doplniť energiu. Organizátori preto pripravili aj občerstvenie, na ktoré sa deti pochopiteľne veľmi tešili. O grilované dobroty sa počas celého popoludnia staral Grzegorz Zarębczan. Pri grile strávil značnú časť akcie a postaral sa o to, aby si účastníci mohli po športových výkonoch pochutnať na pripravených dobrotách. Aj jemu preto patrí veľké poďakovanie za ochotu, čas a prácu, ktorú venoval príprave občerstvenia. Vďaka patrí tiež všetkým rodičom, ktorí pomáhali počas akcie a podporili úsilie vedúcej knižnice. Na akcii bol prítomný aj riaditeľ Centra slovenskej kultúry Jozef Majerčak a ďalší pracovníci, ktorým patrí vďaka za podporu pri priebehu podujatia.

Postupne však začalo popoludnie ubiehať a slnko sa pomaly približovalo k záveru svojho denného putovania. Hoci deti absolvovali množstvo hier a zábav, stále mali dosť energie pokračovať. Práve vtedy sa ukázalo, že najlepším meradlom úspechu celej akcie nie je počet pripravených disciplín ani počet rozdaných cien. Sú ním detské tváre. Usmiate oči, radosť z výhry, nadšenie po zvládnutej úlohe, smiech pri hrách a vzájomné povzbudzovanie vytvorili atmosféru, ktorú by nebolo možné naplánovať do posledného detailu.

Keď sa blížil čas odchodu, ukázalo sa, že deťom sa domov vôbec nechce. Po niekoľkých hodinách plných hier, športu a zábavy by ešte pokojne pokračovali. Niektoré deti prosili rodičov, aby mohli zostať ešte chvíľku.

V prostredí slovenského centra v Novej Belej má navyše takéto stretávanie aj širší význam. Spoločné aktivity prirodzene spájajú ľudí a vytvárajú priestor, v ktorom sa slovenský jazyk, kultúra a komunitný život prenášajú aj na mladšiu generáciu.

A tak, keď sa poslední účastníci pomaly rozchádzali domov, zostala po vydarenom popoludní nielen spomienka, ale aj nádej, že o rok sa pri Centre slovenskej kultúry v Novej Belej opäť stretnú deti, rodičia a priatelia. ■





eprasa.pl/1a25d42



Náš domov je tam, kde sme spolu

autor | Grażyna Falatová

V súčasnosti sa čoraz viac mladých ľudí rozhoduje odísť do zahraničia. Jedným z najčastejších dôvodov je túžba nájsť si lepšie platenú prácu a zlepšiť svoju finančnú situáciu. Ľudia odchádzajú hľadať najmä lepšie životné podmienky a väčšie príležitosti profesionálneho rozvoja. Emigrácia sa môže zdať ťažkým rozhodnutím, no často dáva ľuďom možnosť zažiť lepší život, získať nové skúsenosti a spoznať inú kultúru.

Pán Kristián Czyszczoń pochádza z Oravy, konkrétne z Orávky – Studienok. Tu vyrastal a tu absolvoval základnú školskú dochádzku. Po jej ukončení navštevoval OHP Štiavnica – Jablonka. Tam sa vyučil za kuchára. Potom príležitostne pracoval v Jablonke, na Sliezsku a vo Varšave. V roku 2014 vycestoval za prácou do Belgicka a tam žije do dnešného dňa.

Jeho manželka Dominika pochádza taktiež z Oravy – z Pekelníka z rodiny Miesiarczykovcov. Tam získala základné školské vzdelanie. Neskôr v Jablonke vyštudovala poľnohospodársku školu v odbore kuchár. Dodatočne ešte absolvovala Všeobecno-vzdelávacie lýceum v Jablonke. Po strednej škole pracovala v Jablonke pri kebabe a potom v Novom Targu ako čašníčka. V roku 2016 sa rozhodla vycestovať do Belgicka. Do dnešného dňa si živo vybavuje, ako jej otec strčil do vrecka 500 EUR na návrat domov v prípade neúspešnej emigrácie. Aj jej šatstvo zabalil do kufra a poukladal do kocky, aby sa ho čo najviac zmestilo.

Manželia mali civilný sobáš v roku 2017 a aj v tomto roku sa im narodila dcéra Melánia. Neskôr v roku 2020 sa im narodil syn Olivier. Svadbu v kostole mali v roku 2019. Pozvánok na svadbu rozoslali v počte 500 kusov a na samotnú svadbu prijalo pozvanie a prišlo 280 ľudí. Sobáš bol v Pekelníku v kostole sv. Jakuba. Oslava sa konala v podniku AWRA. Svadobná hostina sa im veľmi vydarila. No so svadbou boli spojené aj dobrodružstvá. Podobne, ako v biblickom príbehu im po dvoch hodinách oslavy začalo chýbať víno. Našťastie situáciu zachránil brat Kristiána a súčasne prvý družba. Na druhý deň svadobných osláv sa musel zasa ženích vrátiť domov pre kľúče od skladu. Svadbovalo sa dva dni až do rána, pričom boli všetci spokojní so zábavou.

Pán Kristián začínal v Belgicku prácou pri chlievoch, potom pracoval na stavbách a robil záhrady a altánky. Tam pracoval sedem rokov. Napokon zmenil prácu a pracuje vo výrobe prefabrikátov – hotových stien pre veľké haly a sklady. Zo záľub hovorí o sebe, že je montér a editor videí, investor a čitateľ kníh o finančnej tematike. Ročne zvykne prečítať 120 kníh. Keď vycestoval do Belgicka, pomerne rýchlo sa tam aklimatizoval. Na začiatku mu ale chýbali kamaráti. Vraví, že teraz s postupom času je mu už oveľa ľahšie. On osobne viaže svoje plány do budúcnosti najmä s Belgickom. Majú tam už kúpený rodinný dom, v ktorom bývajú dva a pol roka. Hovorí, že v Belgicku ostali najmä z finančných dôvodov a kvôli lepšej životnej úrovni. Napríklad nie je potrebný vodičský preukaz, pretože všade je možné dostať sa peši. Práca je na mieste, čo výrazne uľahčuje každodenný život.

Jeho manželka Dominika vycestovala v roku 2016. Nemala tam dohodnutú prácu a musela si ju sama hľadať. Tak zhruba po dvoch mesiacoch našla takú príležitostnú prácu pri kvetoch. Ako spomína, bola to práca pri takom presadzovaní kvetov a robila tam iba dva mesiace. Potom začala pracovať ako upratovačka a pomocná sila v domácnosti. Tieto práce vykonáva aj do dnešného dňa. Vraví, že

eprasa.pl 141a25c443



na začiatku jej v zahraničí veľmi chýbali rodičia. Taktiež mala strach, že to nezvládne, pretože to bola jej prvá cesta do zahraničia.

S postupom času, ako sa narodili deti však získala odvahu a aj chuť, aby tam ostala žiť natrvalo. Vraví, že táto práca, ktorú vykonáva si vyžaduje úsilie a zdravie. Tak do budúcnosti by si priala nájsť menej namáhavú prácu. Napriek tomu vraví, že sa jej v Belgicku lepšie žije najmä preto, lebo každá práca bola evidovaná a odvody sa ihneď započítavajú do dôchodku. Okrem toho obdivuje ľudí z Belgicka za ich prístup k ľudom a za to, že sú tak otvorení svetu. Hovorí, že ich nepovažujú za cudzincov. Belgičania si uvedomujú, že nie sú miestni, ale oceňujú, že hovoria ich rodným jazykom. Úradnými jazykmi sú tam holandčina a francúzština, dá sa dohovoriť aj po anglicky, no okamžite spoznajú, že ste cudzinec.

Manželia Czyszczoňoví vravia, že je šanca, aby sa jedného dňa vrátili natrvalo do Orávky, ale to snáď keď už budú v dôchodku. Chýbajú im hory a tá krásna rodná krajina. Vravia, že neustále sa im určitým spôsobom cnie za domovinou. Pani Dominika vraví, že kým žijú rodičia, to sa človeku za nimi cnie. Momentálne do rodinného domu prichádzajú z Belgicka dva krát do roka. Pri návrate domov si prečítajú časopis Život. Vo svojich plánoch do budúcnosti, jeden je, že keď budú v dôchodku si postavia v Orávke vlastný rodinný dom.

Pán Kristán vraví, že sa cíti viac doma v Belgicku, než na Orave. Jeho žena hovorí, že sa pri ňom cíti viac doma, ale obidvaja cítia viac domovinu v Belgicku. Majú tam už kúpenú nehnuteľnosť - vlastný rodinný dom a to im dáva pocit, že to je ich dom a domov pre ich deti. Deti sa taktiež viac stotožňujú s Belgickom, hoci majú rodinu v Poľsku a dobre tomu rozumejú a cnie sa im za nimi. Manželia Czyszczoňoví hovoria, že hoci sa na Orave narodili a tu vyrástli, pre nich splnením snov je najmä spoločný život, bez ohľadu na to, kde žijú. ■

Letná škola SAS pre stredoškolákov

autor | Anička a Klaudia Lukášové

V dňoch 27.07.-07.08.26 sme sa zúčastnili Letnej školy SAS pre stredoškolákov v Bratislave, kde okrem nás z Poľska boli ešte študenti z ďalších deviatich krajín. Na úvod sme sa zúčastnili slávnostného otvorenia na Univerzite Komenského, kde boli stredoškoláci a dospelí.

Mali sme možnosť zúčastniť sa aj koncertu Lucie B. Prvý deň nás zadelili do skupín, ktoré sa rozlišovali podľa farieb. Našou úlohou bolo natočiť trojminútový film, ktorý bol založený na konkrétnej farbe. Témou bola farba a natáčanie. Navštívili sme viaceré zaujímavé miesta, ako napr. STVR, kde nám pán Patrik Herman ukázal ako vyzerajú reálie práce v televíznom štúdiu. Boli sme v Ekocentre v Čunove, vďaka rozličným prístrojom sme mohli načrieť do sveta hmyzu. Zasa v Banskej Štiavnici sme mali príležitosť pozrieť si baňu a neskôr prezentáciu sokoliarov. Pozreli sme si film *Prezidentka* o pani Zuzane Čaputovej a mali besedu s režisérom filmu. Boli sme aj na divadelnom predstavení *Sestra v akcii,* ktoré hrali študenti. Ďakujeme organizátorom SAS za pozvanie a Spolku Slovákov za sprostredkovanie ponuky. Podľa nás, letná škola SAS to bola veľmi dobrá skúsenosť. Jednak sme spoznali nových ľudí, zdokonalili sa v slovenskom jazyku a mali možnosť byť na viacerých pekných miestach na Slovensku. Veríme, že sa tam opäť o rok vrátime! ■





eprasa.pl 141a25c443

Z Kacvína až na európske a svetové štadióny

autor | Milica Majeriková-Molitoris
foto | Milica Majeriková-Molitoris, Handicap Zakopane – I love SKI

Sú hranice, ktoré nám určujú okolnosti, a potom tie, ktoré si určujeme sami. Inšpiratívny príbeh rodiny Szewczykovcov z Kacvína, ktorý vám prinášame v nasledujúcich riadkoch je príkladom toho, že odhodlanie, vôľa a obetavosť nepoznajú žiadne hranice. Ich dcéra Anna sa narodila s Downovým syndrómom, no namiesto toho, aby diagnóza významne ovplyvňovala jej životné možnosti, stala sa jednou z okolností na ceste za úspechom. Dnes patrí medzi najúspešnejšie poľské reprezentantky v športe osôb s intelektuálnym znevýhodnením a svojimi výkonmi prekračuje nielen športové méty, ale aj predstavy spoločnosti o tom, čo všetko je možné. Za jej úspechom pritom stojí nielen talent a tvrdá práca, ale aj mimoriadna vytrvalosť, podpora rodiny, športového klubu a schopnosť premeniť prekážky na motiváciu.

Anna sa narodila 6. júna 2007 ako druhé dieťa v rodine Boženy a Jozefa Szewczykovcov z Kacvína. Diagnóza Downov syndrómom bola pre rodinu veľkým šokom, keďže prvorodený syn bol úplne zdravý a ani počas tehotenstva sa nevyskytli žiadne komplikácie či indície, ktoré by tomu nasvedčovali. Po narodení však lekári zistili, že má znížený svalový tonus, ktorý je pre túto diagnózu typický, a dokonca prognózovali, že možno ani nebude chodiť. Ania však bola od malička veľká bojovníčka a po



Ania s rodičmi, bez ktorých obetavosti by cesta z Kacvína na svetové štadióny nebola možná

následnej rehabilitácii sa nielenže pustila do chôdze, ale učarovali jej aj rôzne športové aktivity. So svojim bratom Štefanom hrávala futbal, s babkou Helenou každé ráno chtiac-nechtiac trénovala rýchlu chôdzu do školy a s mamou poobede či podvečer behávala vytrvalostné behy.

Do tretieho ročníka navštevovala základnú školu v Kacvíne a následne nastúpila na špeciálnu školu v Novom Targu, ktorú onedlho začala reprezentovať v ľahkej atletike na rôznych pretekoch, medzi inými aj v Zakopanom. Tu si jej talent všimla predsedníčka Nadácie Handicap (Fundacja Handicap Zakopane) Małgorzata Tlałka-Długosz a navrhla rodičom, aby k nim začala chodiť na tréningy. Myšlienka to síce bola zaujímavá, ale komplikovaná, pretože niekoľkokrát do týždňa by bolo potrebné dochádzať do Zakopaného. Rok teda váhali, ale napokon sa rozhodli, že to skúsia.

A bolo to správne rozhodnutie... Hoci to všetkých stálo veľa úsilia i času, Ania sa nakoniec osvedčila nielen ako nadaná športovkyňa, ale tréningy, sebadisciplína, či skúsenosti z pretekov, kde si musí poradiť s mnohými praktickými vecami samostatne, ju výrazne posunuli dopredu taktiež po zdravotnej stránke.



Prvé medaily z európskeho šampionátu v roku 2022


Na bežeckej trati

Svojimi výkonmi sa prepracovala až do poľskej reprezentácie, pričom prvých medzinárodných pretekov sa zúčastnila už ako trinásťročná. Prvé medaily z veľkého podujatia – Majstrovstiev sveta SUDS v českom Nymburku – získala v roku 2022 v štafetovom behu 4x100 metrov, v ktorom spoločne s kolegyňami obsadili 3. miesto i v štafete 4x400 metrov, v ktorej si vybojovali striebornú medailu. V behu na 800 metrov pritom obsadila fantastické 4. miesto. V tomto istom roku sa stala zároveň aj vicemajsterkou Malopoľska v behu na 100 metrov i v skoku do diaľky a získala titul laureátky Malopoľského vojvodstva v oblasti športu „Malopolski Laur Sportu“.

Prvá samostatná medaila z veľkého medzinárodného podujatia sa zaskvela na jej hrudi už o necelý rok, keď sa presadila na Majstrovstvách Európy VIRTUS v Ciechanowe v cezpoľných behoch. Najskôr v dvojkilometrovom krose obsadila fantastické druhé miesto a následne v štvorkilometrovom krose nenašla premožiteľa a vybojovala si titul Majsterky Európy v tejto disciplíne. Okrem toho získala aj titul majsterky Malopoľska v behu na 100 metrov, pričom z behu na 400 si odniesla striebornú medailu.

V skvelých výkonoch pokračovala aj v roku 2024. Z Majstrovstiev Európy VIRTUS v Uppsale, kde súťažilo viac ako dvesto športovcov z trinástich krajín, si odniesla až štyri

eprasa.pl 141a25c443


Niekolkonásobná Majsterka Európy z Kacvína so svojimi medailami


Na pódiu po víťazstve

medaily – bronz v behu na 400 metrov, striebro v štafetovom behu na 4x100 metrov, zlato v behu na 1500 metrov a zlato v behu na 800 metrov. Svoj neuveriteľný výkon podčiarkla aj tým, že spomínaných 800 metrov zabehla v novom európskom rekorde. Oprávnene tak opätovne získala cenu Malopoľského vojvodstva v oblasti športu „Malopolski Laur Sportu".

V minulom roku už ako ostrieľaná účastníčka triumfovala na Majstrovstvách Európy SUDS v Prahe v štafetových behoch. V behu 4x400 metrov si spoločne s kolegyňami vybojovala striebro a zo zmiešaného behu 4x200 metrov si poľská reprezentácia odniesla aj vďaka nej zlato a majstrovský titul, pričom spoločne vytvorili nový európsky rekord v tejto disciplíne. Opätovne tiež obhájila tituly majsterky Malopoľska v behu na 100 a 400 metrov, pričom na mítingu špeciálnej malopoľskej olympiády získala zlato v behu na 100 metrov. V behu na 800 metrov skončila ako najlepšia ženská reprezentantka na 6. mieste.


Maliarske plátno je ďalším priestorom, kde Ania slobodne vyjadruje svoje emócie

V roku 2026 pridala kacvínska rodáčka do svojej zbierky ďalšie medaily a úspechy. V máji sa zúčastnila medzinárodnej ľahkoatletickej súťaže v Prešove, kde v konkurencii športovcov zo Slovenska, Čiech a Poľska získala tri zlaté a tri strieborné medaily.

Súťaž bola dobrou prípravou pred Majstrovstvami sveta SUDS, ktoré sa konali v dňoch 13. – 19. júna v bulharskej Sofii, pričom sa ich zúčastnili najlepší športovci s Downovým syndrómom o.i. z USA, Veľkej Británie, Nemecka, Kanady, Turecka, Kolumbie, Argentíny, Talianska, Bulharska, Čiech, či Poľska. Ania Szewczyk patrila do výberu siedmich najlepších poľských reprezentantov zo zakopianskej nadácie Handicap. Z náročných súbojov sa nakoniec vrátila s dvomi bronzovými medailami zo ženských štafetových behov 4x100 a 4x400 metrov, pričom v individuálnom behu na 1500 metrov jej medaila ušla len o kúsok, keď skončila na 4. mieste.

Všetko si to vynahradila na Majstrovstvách Európy VIRTUS v Bydgoszczy, kde obhájila tituly majsterky Európy v behu na 800 i 1500 metrov a v behu na 400 metrov získala striebornú medailu.

Beh pritom nie je jediným športom, v ktorom sa Ania angažuje. V lete trénuje v podstate všetky ľahkoatletické disciplíny, v zime zas lyžovanie. Vo februári tohto roku napríklad získala bronzovú medailu v zjazde v Zakopanom. Možno povedať, že talent na vytrvalostné behy zdedila po svojej mame, ktorá rekreačne beháva už dlhé roky, a lyžiarske schopnosti zas po svojom otcovi, ktorý kedysi súťažil v skokoch na lyžiach.

Svoj vnútorný svet prezentuje Ania taktiež umeleckým prejavom. Pri jej medailách, ktoré mi z hrdosťou ukazuje, zbadám aj jej obrazy. Zaujímavá abstrakcia i reálne motívy, zmysel pre farby a cit pre detail okamžite prezrádzajú, že jej talent sa neobmedzuje len na atletický ovál. Maliarske plátno sa pre ňu stalo ďalším priestorom, kde môže slobodne vyjadriť svoje emócie, sny a neutíchajúcu energiu.

Jej príbeh však presahuje hranice bežeckých dráh, lyžiarskych svahov, či maliarskeho plátna. Pre rodný Kacvín, celé Malopoľsko i komunitu športovcov so zdravotným znevýhodnením sa Ania stala živým symbolom nádeje a odhodlania. Ukazuje celému svetu, že diagnóza nemusí byť nepríjemným verdiktom, ale môže sa stať odrazovým mostíkom k výnimočnosti. Pretože, v skutočnosti žiadne limity neexistujú – existujú len výzvy, ktoré čakajú na to, kým ich človek s pevnou vôľou, odhodlaním a obetavosťou prekoná. ■


S ocenením z lyžiarskych pretekov

eprasa.pl 141a25c443



Horčičné zrnko

Pripravil:
Mons. prof. ThDr. Ján Duda, PhD.

BRATSKÉ NAPOMENUTIE

23. nedeľa v cezročnom období – 6.9.2026

Biblické súradnice: Ez 33,7-9; Ž 95; Rim 13,8-10; Mt 18,15-20

Uvedenie do nedeľného evanjelia: Evanjelium dnešnej nedele možno rozdeliť na dve až tri témy. Dotkneme sa iba prvej. Prvou témou je „napomenutie“: napomenúť- nenapomenúť? Nezriedka odpoveďou na napomenutie býva, že „čo sa do nás stariete, starajte sa o seba“. Povinnosť napomínať sa týka tých, ktorí nesú úlohu autority. A napokon, usilujme sa spájať napomenutie s niečim pozitívnym, lebo nijaký človek nie je iba zlým, ale spravidla je v niečom aj dobrý. Konečne, napomenutie môže mať aj formu povzbudenia.

ODPUSTENIE

24. nedeľa v cezročnom období – 13.9.2026

Biblické súradnice: Sir 27,33-28,9; Ž 103; Rim 14,7-9

Uvedenie do nedeľného evanjelia: Téma „odpustenia“ je ťažkou disciplínou. Ježiš veľmi nástojčivo žiada, aby sme odpúšťali, ak nám alebo našim blízkym niekto ublíži. Záleží tiež od toho, ako veľmi niekto ublíži: dá sa odpustiť vrahovi? Aj tak Ježiš žiada odpustiť. Čo k tomu povedať? Každý deň si pripomínajme modlitbu Otčenáš. Táto modlitba sa môže stať základným pilierom nášho vzťahu k tým, ktorí nám alebo našim blízkym ublížili a nás alebo našich blízkych poškodili.

PATRÓNKA? KTO TO JE?

Sedembolestná P. Mária – utorok 15.9.2026

Biblické súradnice: Sk 1,12-14; Ž: Lk 1,46-55; 1Pt 4,13-16; Jn 19,25-27

Uvedenie do evanjelia slávnosti: Patrón je výraz prevzatý z právnického jazyka klasickej latinčiny. Nie je to len advokát či obhajca, ale je to osoba, od ktorej sa očakáva, že ma bude hájiť pred Bohom pri osobnom i poslednom súde. Ale aj mestá a štáty majú svojich patrónov. Na začiatku európskej kultúry to boli práve svätci, ktorí zakladali nové spoločenské, politické a kultúrne ustanovizne a poriadok. Rodí sa tak „geografia posvätného“ (mesta, národa, štátu) spätá s konkrétnym životom svätca. P. Mária sedembolestná je patrónkou slovenského národa, Slovenskej republiky ako štátu. Životný priestor nášho národa i štátu je teda „geografiou posvätného priestoru“ pod jej ochranou pred Bohom. Veríme, že je to tak a prosíme ju o ochranu a pomoc.



BOH JE DOBRÝ

25. nedeľa v cezročnom období – 20.9.2026

Biblické súradnice: Iz 55,6-9; Ž 145; Flp 1,20-24.27; Mt 20, 1-16

Uvedenie do nedeľného evanjelia: Existujú tzv. „hlavné hriechy“ (aj hriechy proti Duchu Svätému) a jedným z nich je „blížnemu svojmu milosť božiu závidieť“. Ježišovo podobenstvo „o dobrom Bohu“, ktorý dáva rovnakú odmenu všetkým pracovníkom, človek môže považovať za niečo nespravodlivé. Predsa, ak niekto pracoval celý deň a iný len jednu hodinu, ako môže dať Pán Boh všetkým rovnakú odmenu? Je spravodlivé, ak zohľadní dĺžku našej námahy. Boh je však dobrý a odmena, ktorú nám dáva, je jeho a spravodlivé je to, čo on považuje za spravodlivé. Pričom sa odvoláva na dohody, ktoré s nami uzavrel: je to dohoda večného života v nebi. Nezávidme, buďme prajní, doprajme našim blížnym božiu lásku a dobrotu. Závisť je niečo otrasné, čo spôsobuje viacero ďalších ľudských hriechov. Nech závisť neopantá naše životné postoje a správanie.

POSLUŠNOSŤ BOHU

26. nedeľa v cezročnom období – 27.9.2026

Biblické súradnice: Ez 18,25-28; Ž 25; Flp 2,1-11; Mt 21,28-32

Uvedenie do nedeľného evanjelia: Nedávno som počul v rozhlase tento výrok istého moderátora: „Mňa na mladých fascinuje to, že aj im poviete „choď vyniesť smeti“ a počujem odpoveď „už idem“. A nejde!“ To platí nielen o mladých... Niečo podobné rieši dnešné evanjelium voči Bohu. Ale je to trochu komplikovanejšie. Niekedy si autorita namýšľa, že je to on, ktorý reprezentuje „Božiu vôľu“ a že nepotrebuje nič zdôvodňovať, ani vysvetľovať. A vyžaduje len „slepú či niekedy nerozumnú poslušnosť“. Inokedy podriadení si môžu namýšľať, že ak slepo poslúchajú, predsa konajú iba dobre. Lenže aj nadriadený, aj podriadený, nesie za svoje rozhodnutie morálnu a niekedy aj právnu zodpovednosť. Preto je správne dať na misku váh a dať najavo, čo hovorí svedomie, ktoré sa v teológii definuje ako „Boží hlas v našej duši“ a dať najavo aj argumenty svedomia a morálnej zodpovednosti pred samým Bohom. ■

eprasa.pl 141a25c443

Dožinkové slávnosti v Harkabúze

Dňa 23. augusta sa v Harkabúze konali dožinkové slávnosti. Na úvod bola ďakovná svätá omša v Kostole Panny Márie Ustavičnej Pomoci. Následne prešiel tradičný sprievod k zbrojnici, kde sa konala ďalšia časť podujatia a kultúrny program, v rámci ktorého si účastníci pozreli vystúpenia regionálnych súborov. Mohli sa zúčastniť nárečových súťaží a pochutiť si na miestnych špecialitách pri-



pravených gazdinkami. (gf, foto: FB Združenia miestnych gazdiniek v Harkabúze)

FS Spiš v Krakove

Hlavné námestie v Krakove ovládli v auguste už tradične Medzinárodné trhy ľudového umenia. Ako každoročne bol súčasťou otvorenia aj jubilejného 50. ročníka podujatia Slovenský deň, počas ktorého mohli návštevníci vzhliadnuť rôzne slovenské umelecké zoskupenia. Vďaka pozvaniu Slovenského inštitútu vo Varšave medzi nimi nechýbal ani náš Folklórny súbor Spiš, fungujúci pri Centre



slovenskej kultúry v Novej Belej, ktorý priniesol divákom autentickú ukážku bohatých slovenských tradícií. Svojím energickým vystúpením plným tradičného spevu, tanca, hudby a krojov očaril publikum a hrdo reprezentoval slovenskú menšinu žijúcu v Poľsku. (mm-m)

Rodinný piknik v Tribši

Dňa 15. augusta zorganizoval na športovom ihrisku v Tribši miestny Dobrovoľný hasičský zbor (DHZ) Rodinný piknik s bohatým kultúrnym programom, v ktorom sa predstavili Trybskie Dzieci i Śabelki, dychová hudba z Vyšných Láps, Kapela Dziewięcysił, Mali Dziakanie, regionálna skupina KGW Frydmanianki či domáca divadelná skupina Pod Dębem. V rámci pikniku boli vyznamenané aj dve vý-



Foto FB Trybsz

znamné osobnosti miestneho hasičstva. Čestný strieborný odznak Malopoľského vojvodstva si z rúk vicemaršalka Witolda Kozłowského prevzal podpredseda Mieczysław Łojek za dlhoročnú činnosť, službu a angažovanosť v prospech DHZ v Tribši a miestnej komunity v Tribši i gmine Nižné Lapše. Poďakovanie vedenia a členov DHZ si odniesol aj dlhoročný veliteľ Mariusz Modła, ktorý zastával túto funkciu viac ako 12 rokov. (mm-m)

Hasičské oslavy vo Falštíne

Dňa 22. augusta sa vo Falštíne konala hasičská slávnosť pri príležitosti 70. výročia miestneho Dobrovoľného hasičského zboru a posvätenia nového hasičského zásahového vozidla. Na pódiu vystúpili okolité regionálne súbory





a občerstvenie pripravili gazdinky z Falštína. Po zotmení sa začala tanečná zábava pri hudbe DJ-a, ktorá trvala do neskorej noci. (ik)

Poďakovanie za úrodu v Nedeci-Zámku

Dňa 6. septembra sa v Nedeci-Zámku konalo poďakovanie za úrodu v Gmine Nižné Lapše, kde sa na ďakovnej bohoslužbe stretli zástupcovia všetkých obcí patriacich do gminy. Každá obec prišla s krásnym dožinkovým vencom, ktorý bol vyhotovený z plodov tohtoročnej úrody. (aj, foto: GOK Niedzica)



eprasa.pl 141a25c443

Nová Belá v rokoch 1939 – 1945 III.

autor | Eduard Laincz

Dôsledkom týchto perzekúcii opustilo predmetné územie postupne cca 6500 slovenských utečencov, ktorí sa usadili na území Československa.[50] O práva slovenského obyvateľstva na tomto území bojovali v povojnových rokoch rôzne slovenské spolky. Najskôr to bola *Národná rada odtrhnutých obcí hornej Oravy*, neskôr *Oslobodzovací výbor Spiša a Oravy*, ktorý nútene zmenil neskôr svoj názov na *Komitét utečencov hornej Oravy a Spiša*.[51] Za práva Slovákov v Poľsku vystupoval aj *Sväz slovenskej mládeže v Trstenej*[52] a Slováci žijúci v Amerike. Tí založili v Pittsburghu americký výbor pre oslobodenie Spiša a Oravy (*American Liberation Comittee for Spis and Orava*). V rámci neho rozvinuli činnosť ohľadom pripojenia Spiša a Oravy k Československu. Vytvorili množstvo petícií, memoránd a žiadostí, ktoré adresovali najvyšším predstaviteľom mocností.[53] Na podporu obyvateľov severného Spiša a hornej Oravy vystúpila aj *Slovenská liga* v Chicagu, ktorá posielala hlavne obnosené oblečenie pre utečencov zo zabratých častí Spiša a Oravy.[54]



Pamätná tabuľa padlým v druhej svetovej vojne v centre obce. Foto: Archív Spolku Slovákov v Poľsku

K miernemu zlepšeniu situácie na tomto území prispelo až podpísanie zmluvy o priateľstve a vzájomnej pomoci medzi Československou republikou a Poľskou republikou 10. marca 1947 vo Varšave. Dopomohlo k tomu aj zlikvidovanie Kurašovej bandy jednotkami poľských bezpečnostných orgánov. Samotný veliteľ bandy Jozef Kuraš zahynul vo februári 1947.[55]

Cirkevné pomery

Náboženské pomery na území severného Spiša v medzivojnovom období boli poznačené výrazným popoľšťovaním miestneho obyvateľstva. Situácia sa zmenila po inkorporácii v roku 1939, keď berlínsky nuncius priznal spišskému biskupovi Jánovi Vojtaššákovi 25. septembra dočasnú jurisdikciu nad spišskými farnosťami.[56]

V dňoch 20. až 22. septembra 1939 navštívil farnosti bývalého nedeckého dekanátu Jozef Vojtas, ktorý na poverenie spišského biskupa Jána Vojtaššáka vypracoval správu o pomeroch a situácii na prinavrátenom území. V Novej Belej pôsobil slovenský kňaz František Móš. Vo farnosti žilo okrem 727 katolíkov aj 9 Židov. Od roku 1925 bola administrovaná z Novej Belej aj farnosť Krempachy. Tá mala 725 veriacich a ich filiálka Durštín[57] 242 veriacich a 11 Židov.[58] V Durštíne sa nachádzal tiež františkánsky kláštor, v ktorom pôsobili dvaja poľskí rehoľníci[59].[60]

[50] ŠČUREK, František: Emigrácia Slovákov z Poľska po roku 1945. In: G. Grácová – M. Hurtajová (eds.) *Almanach Slováci v Poľsku III.* Bratislava : Krajanské múzeum Matice slovenskej, 1995, s. 50-51; MOLITORIS, Ľudomír: *Dejiny Slovákov v Poľsku do roku 1961*. Krakov : Spolok Slovákov v Poľsku, 2017, s. 137-156.

[51] GAREK, Martin: *Horná Orava a Severný Spiš v rokoch 1945 – 1947...,* s. 191-208.

[52] Dôkazom toho je aj Manifest ohľadom príslušností Hornej Oravy a Spiša, ktorý *Sväz slovenskej mládeže* v Trstenej vydal na konci augusta 1946. Pozri: Archív Biskupského úradu, Rímskokatolícka cirkev Biskupstvo Spišské Podhradie (ďalej ABÚ Spišské Podhradie), f. SPB, č. 1781/1945.

[53] GAREK, M. *Horná Orava a Severný Spiš v rokoch 1945 – 1947...*, s. 188-190; MIŠKOVIČ, Alojz: *Slovo ľudu...*, s. 59-79.

[54] ABÚ Spišské Podhradie, f. Spišské biskupstvo (ďalej SPB), č. 2676/1946, č. 230/1947, č. 569/1947, č. 2248/1947.

[55] ANDRÁŠ, Matej: Obnovenie československo-poľských hraníc po druhej svetovej vojne na slovenskom území. In: M. Majeriková (ed.) *Nepokojná hranica*. Krakov : Spolok Slovákov v Poľsku, 2010, s. 235.

[56] Bližšie o týchto diplomatických rokovaniach pozri: ČONGVA, Jozef: Poľsko-slovenská administratíva farnosti Spišského Zamaguria (Spišského dekanátu a Nedeckého dekanátu) v rokoch 1939-1948. In: M. Majeriková-Molitoris (ed.) *Almanach Slováci v Poľsku XIV*. Krakov : Spolok Slovákov v Poľsku, 2013, s. 113-135; LAINCZ, Eduard: Postavenie Slovákov na severnom Spiši po návrate z Poľska v rokoch 1939 – 1945 (náboženské a kultúre pomery). In: A. Hruboň – J. Jankech – K. Ristveyová (eds.) *Slovensko v rokoch neslobody 1938 – 1989 III. : Menšiny*. Banská Bystrica : Belianum, 2015, s. 184-209; BIELOVODSKÝ, Andrej: *Severné hranice Slovenska...*, s. 155; ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č.3336/1939 a č.3343/1939.

[57] Vzdialená od Krempách asi tri a pol kilometra.

[58] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 2798/1941; Archív Farského úrad (ďalej AFÚ) Veľká Franková, č. 120/1939.

[59] Osvedčenie Jozefa Vojtasa z 14. októbra 1966. Pozri prílohu: GAREK, Martin: *Horná Orava a severný Spiš...*, s. 235.

[60] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 2798/1941; AFÚ Veľká Franková, č. 120/1939.

eprasa.pl 141a25c443

Po odchode poľských duchovných mohla Spišská diecéza uvoľnené fary na prinavrátenom území severného Spiša postupne obsadzovať slovenskými kňazmi. Dekanom a škôldozorcom nedeckého okresu bol 7. februára 1940 oficiálne menovaný František Móš, ktorý bol rodákom z Tribša. Túto funkciu vykonával už od októbra 1939. Spišský biskup Ján Vojtaššák mu vo vymenovacom liste odporučil za tajomníka (sekretára) dištriktuálneho dp. Jozefa Vojtasa, farára vo Veľkej Frankovej.[61]

Farnosť Veľká Franková sa napokon úradne začlenila pod nedecký dištrikt a počet farností v dištrikte sa teda ustálil na desať.[62] Keďže Jozef Vojtas mal ako rodák z Jurgova veľmi blízko k inkorporovanému územiu a jeho farnosť bola v susedstve Kacvína, spišský biskup J. Vojtaššák ho poveril, aby nahradil vo funkcii dekana Františka Móša. Ten sa jej vzdal, keďže spravoval tri farnosti a nestíhal vykonávať plnohodnotne túto funkciu. J. Vojtas bol za dekana vymenovaný 15. decembra 1940.[63]

Počas pôsobenia slovenských kňazov na prinavrátenom území sa pozdvihla kultúrna a vzdelanostná úroveň miestneho obyvateľstva. Kňazi ako učitelia náboženstva sa podieľali na výchove detí vo svojich farnostiach a podporovali ich rast v slovenskom duchu. Napríklad dňa 28. júna 1943 sa konala sviatosť birmovania, ktorú vysluhoval spišský biskup Ján Vojtaššák. Najprv ráno bola sviatosť birmovania vo Fridmane a odpoludnia v Novej Belej, kde boli birmovanci aj z farnosti Krempachy.[64] Sviatosť birmovania bola spojená taktiež s vizitáciou fary a kostola.[65]

O farnosti Nová Belá a Krempachy sa staral dlhodobo, už od roku 1925, kňaz František Móš.[66] Prebýval na fare v Novej Belej, odkiaľ aj administroval farnosť Krempachy. Problémom v Krempachoch bolo, ako sa to dozvedáme z listu Františka Móša spišskému biskupovi napísaného 23. augusta 1940, nevyhovujúci stav budovy fary. Preto 29. augusta J. Vojtaššák poveril F. Móša, dočasnou správou farnosti Krempachy, dokiaľ sa budova fary neopraví a nebude môcť byť pravidelne obsadzovaná.[67] Ku Krempachom patrila aj filiálka Durštín, ktorej súčasťou bol taktiež františkánsky kláštor. Tu pôsobili traja poľskí rehoľníci: bratia P. Mauritius Przybylowski, P. Richard Sakiewicz a brat laik F. Urban Duda. Kláštor sa dostal pod správu slovenskej provincie rádu sv. Františka v Bratislave.[68] Pretože poľskí rehoľníci nevedeli po slovensky a nemohli tak vykonávať prácu na poli školskom a duchovnom, spišský biskup Ján Vojtaššák poveril Františka Móša dočasným spravovaním tejto farnosti týmito slovami: *„Nakoľko Provincialát*



Kostol sv. Kataríny v Novej Belej. Zdroj: Cyfrowa Biblioteka Narodowa

Otcov Františkánov nemôže poslať do Durštína pátra Slováka a poľsky páter nemôže zaopatrovať ani v škole, ani v kostole – až na sv. omšu, ktorú prípadne odslúži v nedeľu a sviatky v domácej kaplici, nakoľko viazať povinnosťami, v domácej kaplici ale veriaci prespolní nemôžu zadosť urobiť svojej náboženskej povinnosti a príkazu o slyšaní sv. omše v nedele a prikázané sviatky: biskup. Ordinariát nakladá Vám, pokiaľ fara v Krempachách nebude môcť byť pravidelne obsadená, aby, čo dočas. správca i krempaskej farnosti považoval Durštín za svoju filiálku a ju jako takú tak zaopatroval, ako keby v Durštíne nebolo žiadneho kňaza.“[69]

Pretože mal novobeľský kňaz veľa povinností so správou troch farností, od 30. októbra 1940 prevzal Šimon Záhora, duchovný správca Nižných Lapš, výučbu náboženstva na štátnej ľudovej škole v Durštíne.[70] Začiatkom roku 1941 sa objavili sťažnosti obyvateľstva Durštína na Františka Móša, že ich núti prichádzať do Krempách uzatvárať manželstvá. K tomuto problému dostal spišský biskup dva listy. Prvý od františkánskeho pátra Mauritiusa Przybylowského (25. januára 1941) a druhý od Jozefa Vojtasa (26. januára 1941). Spišský biskup sa 4. februára svojou odpoveďou zastal F. Móša a objasnil, že poľskí rehoľníci nemôžu právoplatne vykonávať sviatosť manželstva, kým nemajú slovenské občianstvo.[71] Prípisom na Biskupský úrad z 19. februára 1941 sa o tento problém zaujímalo aj Obvodné notárstvo Vyšné Lapše. Obvodné notárstvo chcelo tiež vedieť od Biskupského úradu, či pri uzatváraní sobášov môže účinkovať aj páter M. Przybylowski. Ján Vojtaššák listom z 20. februára 1941 problém vykonávania sobášov v Durští-

[61] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 393/1940.

[62] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 569/1940.

[63] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 2462/1940 a 1290/1941.

[64] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 1288/1943; AFÚ Veľká Franková, č. 1190/1943.

[65] AFÚ Veľká Franková, č. 1124/1943.

[66] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 665/1942; LAINCZ, Eduard: Vývoj cirkevnej otázky na území severného Spiša v medzivojnovom období. In: M. Majeriková-Molitoris (ed.) *Almanach Slováci v Poľsku XVI*. Krakov : Spolok Slovákov v Poľsku, 2013, s. 93-112.

[67] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 2436/1940.

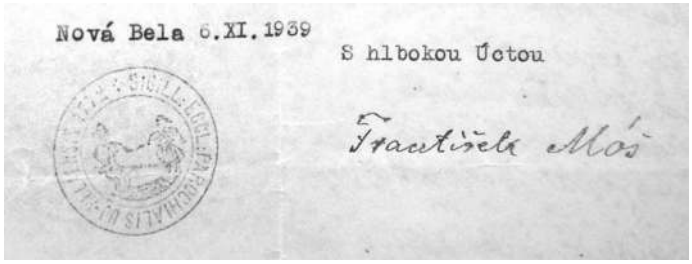
[68] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 699/1940.

[69] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 2436/1940; SNA Bratislava, f. MŠANO, č. 47.408/40-V/1940, šk. 21.

[70] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 3196/1940.

[71] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 382/1941; AFÚ Veľká Franková, č. 106/1941 a č. 382/40.

eprasa.pl 141a25c443



Pečať farnosti v Novej Belej a podpis kňaza Františka Móša. Zdroj: ABÚ Spišské Podhradie

ne vysvetlil takto: *„V Durštine podľa cirk. práva i svetského (štát.) manž. zákona, príslušným (kompetentným) účinkovať pri manželských sňatkoch je správca krempašskej farnosti, tým časom farár v Novej Belej, alebo ten duchovný, ktorého farár v Novej Belej (súčasný správca farnosti Krempašskej do ktorej Durštin cirkevne patrí) v každom prípade poverí. Ak toho poverenia P. Przibylowskému nedal, tento nie je oprávnený a nemôže účinkovať pri uzatváraní manželských sňatkov.“*[72] Zároveň sa spišský biskup 21. mája 1941 opätovne obrátil na Provincialát rádu sv. Františka v Bratislave so žiadosťou o umiestnenie aspoň jedného slovenského pátra v Durštíne, ktorý by mohol pôsobiť medzi veriacimi v obci Durštín tak v škole, ako aj v kostole. Provinciál rehole sv. Františka 3. júna odpovedal J. Vojtáššákovi na jeho žiadosť negatívne. Svoje stanovisko odôvodnil takto: *„Na teraz nemôžem dať do Durštína mladého kňaza... Rezidencia Durštín bola vystavená len pre zotavenie a prázdninové sídlo chorľavých pátrov a vôbec členov rehole a spravovanie filiálky, ktorá prislúcha ku Krempachom, prevzala rehoľa len zo svojej ochoty na spôsob výpomoci. Navrhol by som, aby dušpastiersku prácu v Durštíne prevzala fara v Krempachoch, alebo najbližšia fara a terajší Páter by tam ostal ako súkromná osoba, dokiaľ sa nebude môcť vrátiť do svojej vlasti.“*[73] Nakoniec sa spišský biskup dočkal a novým predstaveným kláštora v Durštíne sa stal rodák z Čataja, páter Marián Peško, OFM. Pred rokom 1942, kedy prišiel do Durštína, pôsobil ako kaplán v Hlohovci a neskôr ako správca fary v Okoličnom.[74]

Situácia na inkorporovanom území sa zmenila v roku 1945. Po odstránení slovenských učiteľov z tohto územia, zostali na severnom Spiši zo slovenskej inteligencie už len kňazi. O situácii vo farnostiach nedeckého dekanátu podal správu 17. augusta 1945 dekan Jozef Vojtas. V úvode poznamenával, že všetci farári tunajšieho dekanátu sú na svojom mieste a plnia si svoju povinnosť duchovných správcov farností.[75] Pretrvali aj najťažšie obdobie, keď týmto územím prechádzal front. Ďalej oznamoval, že všetky farnosti boli obsadené poľskými vojakmi, no tí sa chovajú ku kňazom slušne. Opačne to bolo so správaním poľskej milície, ktorá útočila na slovenských kňazov. V tomto období vyhnali slovenských učiteľov a objavili sa aj vyhrážky, že vyženú tiež slovenských kňazov. No utešoval ich vraj aspoň postoj miestneho obyvateľstva voči Poliakom, ktorý je krajne odmietavý a jednotný. Keďže poľskí milicionári naliehali na slovenských farárov, aby omše a spevy boli v poľskom jazyku, dohodli sa duchovní na dekanských poradách v Kacvíne (26. júla) a v Nižných Lapšoch (15. augusta), že sa zavedú aj osobitné služby Božie pre Poliakov.[76]

Komisia pre vyšetrovanie mimoriadnych udalostí a národnostných pomerov na Spiši, ktorá v dňoch 22. – 25. septembra 1945 vyšetrovala prípady perzekúcie poľskej milície voči Slovákom v Kacvíne, Nedeci a Jurgove, odporučila čo najrýchlejší odsun slovenských kňazov z tohto územia. Slovenských kňazov označila za hlavných predstaviteľov antipoľskej agitácie.[77] Následne 13. októbra navštívili funkcionári Bezpečnostného úradu z Nového Targu farnosti Nedeca, Kacvín, Nižné Lapše, Vyšné Lapše a Tribš, aby prinútili slovenských kňazov k odchodu z Poľska. Všade sa stretli s proslovenským cítením miestneho obyvateľstva. Poľskí funkcionári vidiac, že obyvatelia dedín stoja za slovenskými kňazmi a preferujú aj slovenský jazyk, odporučili všetkým kňazom, z obcí ktoré navštívili, aby sa do 2 – 3 dní láskavo vysťahovali.[78] Na tieto vyhrážky zareagovali piati slovenskí kňazi, ktorí sa ešte v októbri vysťahovali na Slovensko.[79]

Od 1. novembra 1945 správa 18 farností na Spiši a Orave prešla na krakovského arcibiskupa.[80] Po tomto termíne slovenskí kňazi, ktorí ešte ostali vo svojich farnostiach, sa museli do 48 hodín vysťahovať do Československa (ďalej ČSR) s tým, že si môžu zobrať iba svoj osobné veci, ostatný majetok majú nechať na mieste. Následne sa vysťahovali farári z Tribša a Nižných Lápš, ktorým dovolili vyviezť si nábytok do ČSR. Tento príkaz neuposlúchol autochtón František Móš a preto bol 16. novembra 1945 napadnutý na jeho vlastnej fare siedmymi neznámymi osobami. Farára najprv poviazali a zbili, následne mu zobrali jeho hmotné veci a odviezli ho smerom na Nowy Targ. Neskôr bol uväznený v Krakove.[81] Obvinili ho z medzivojnovej činnosti za pripojenie severného Spiša ku Slovensku a vyčítali

[72] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 625/1940.

[73] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 1486/1941.

[74] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 1901/1943; Dostupné na internete: https://cataj.fara.sk/2017/02/knazi-pochadzajuci-z-cataja/ [18.10.225].

[75] Toto tvrdenie potvrdzuje aj situačná správa Okresného národného výboru Spišská Stará Ves za mesiac august. Pozri ŠAP Poprad, f. Okresný národný výbor Spišská Stará Ves (ďalej ONV Spišská Stará Ves), Situačná zpráva ONV SSV expozitúre Povereníctva SNR pre vnútorne veci v Košiciach, Hlásenie za mesiac august 1945, č. 58/1945 prez.

[76] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 1838/1945.

[77] KWIEK, J. *Z dziejów mniejszósci slowackiej...*, s. 86-93.; GAREK, Marek: *Horná Orava a Severný Spiš...*, s. 185; BÍLEK, Jiří: Zajímavý dokument o situaci na slovensko-polské hranici..., s. 79-83.

[78] KWIEK, Julian: *Z dziejów mniejszósci slowackiej...*, s. 19; GAREK, Martin: *Horná Orava a Severný Spiš...*, s. 185.

[79] CIAGWA, Jozef: *Kościól krakowski...*, s. 285.

[80] CIAGWA, Jozef: *Kościól krakowski...*, s. 285; ŠAP Poprad, f. ONV Spišská Stará Ves, Situačná zpráva ONV SSV expozitúre Povereníctva SNR pre vnútorne veci v Košiciach, Hlásenie za mesiac október 1945, č. 58/1945 prez.

[81] ŠAP Poprad, f. ONV Spišská Stará Ves, Situačná zpráva ONV SSV expozitúre Povereníctva SNR pre vnútorne veci v Košiciach, Hlásenie za mesiac november 1945, č. 58/1945 prez; Jozef Vojtas v liste Biskupskému úradu z 26. novembra 1945 potvrdil uväznenie F. Móša a aj zaistenie jeho osobného majetku. Vyvracia však, žeby F. Móš bol pri zaistení bitý a zviazaný. Pozri ABÚ SK, f. SPB, č. 1695/1945.

eprasa.pl 141a25c443

mu aj vydanie denníka, v ktorom opísal antipoľské nálady obyvateľstva pripojených obcí k Poľsku v medzivojnovom období.[82]

František Móš bol vo väzbe celých deväť mesiacov. Súdne konanie dopadlo síce v jeho prospech, ale po návrate do svojej farnosti v Novej Belej ho vyhnal miestny poľský farár Benedykt Kwaśny.[83] Po vyhnaní z Poľska sa František Móš ubytoval na fare vo Veľkej Frankovej, kde pôsobil rodák z Jurgova Jozef Vojtas. Následne však bol menovaný za správcu farnosti Nižná na Orave, neskôr od 1. júla 1946 do Podolínca, kde ale nenastúpil a nakoniec mu bola 1. mája 1947 oficiálne pridelená farnosť Veľká Franková, kde pôsobil až do konca svojho života.[84]

Všetci slovenskí kňazi najneskôr v decembri opustili inkorporované územie Spiša.[85] Do uprázdnených farností postupne dosadzovalo krakovské arcibiskupstvo poľských kňazov, ktorých hlavnou úlohou bol boj so slovenským separatizmom a šovinizmom na severnom Spiši.[86] Nepriaznivé pomery na Spiši znepokojovali aj spišského biskupa Jána Vojtaššáka, ktorý 29. decembra 1945 poslal list prímasovi Augustovi Hlondovi a krakovskému arcibiskupovi Adamovi Štefanovi Sapiehovi, v ktorom žiadal prinavrátenie slovenských farností a žiadal práva pre slovenských veriacich v Poľsku.[87] Poľskí cirkevní predstavitelia tento list odignorovali a odpoveď na intervenciu nikdy neprišla.[88]



V Novej Belej pôsobil slovenský kňaz František Móš, ktorý spravoval aj farnosť v Krempachoch. Zdroj: AFÚ Veľká Franková

Školstvo, kultúra a osvetová činnosť

Situácia v oblasti školstva sa výrazne zmenila až po vypuknutí druhej svetovej vojny a po prinavrátení tohto územia k Slovensku. Hoci k oficiálnemu pripojeniu obce došlo až v decembri, slovenské orgány začali budovať slovenské školstvo už v polovici septembra. S obnovou vyučovania sa začalo už 11. septembra 1939. V školskom roku 1939/1940 sa na inkorporovanom území nachádzalo osemnásť štátnych ľudových škôl, ktoré boli minimálne 1 až 4 – triedne. Do nového školského roku sa zapísalo na tomto území 1702 žiakov, ktorých malo vyučovať 34 učiteľov.[89]

Už 9. septembra sa Školský inšpektorát v Kežmarku, na základe telegramu od Ministerstva školstva a národnej osvety (ďalej MŠaNO) zo dňa 7. septembra, obrátil na spišský diecézny úrad s prosbou o pomoc pri budovaní školstva na prinavrátenom území.[90] Spišský biskup Ján Vojtaššák ešte v ten istý deň odpovedal listom na túto prosbu. Ohľadom jeho žiadosti o administrovanie tohto územia upovedomil školský inšpektorát s tým, že predbežne nemôže zasahovať do usporiadania pomerov v oslobodených obciach a musí počkať na rozhodnutie Sv. Stolice. Poprosil však, aby inšpektorát navrhol MŠaNO, aby sa postarali o vybratie vhodných učiteľov, ktorí budú národne a nábožensky uvedomelí.[91]

Prvú cestu na inkorporované územie uskutočnil Bohumil Korsch, zástupca školského inšpektora v Kežmarku s kňazom Jozefom Vojtasom v dňoch 12. a 13. septembra. Cieľom tejto dvojdňovej cesty bolo zisťovanie stavu škôl vo všetkých oslobodených obciach na Spiši. Počas svojej cesty vytvorili približný zoznam škôl, počet tried a žiakov v jednotlivých dedinách. Presný počet sa mal určiť až po zápise žiakov do jednotlivých škôl. Zoznam bol poslaný MŠaNO a taktiež spišskému biskupovi Jánovi Vojtaššákovi.[92] Koncom septembra uskutočnili týždňovú cestu po prinavrátenom území (23. – 30. septembra) aj štátni osvetoví referenti Štefan Loffay a Ján Okáľ, ktorých pridelilo MŠaNO Matici slovenskej. Ich úlohou bolo, okrem preskúmania kultúrnych potrieb a stavu školstva, aj odovzdanie daru od Matice slovenskej, ktorý pozostával z 9 613 slovenských kníh pre obce severného Spiša. Na základe tejto cesty vypracovali správu, ktorú predložili Matici slovenskej a neskôr odpisom zaslali aj Prezídiu MŠaNO.

Pokračovanie v nasledujúcom čísle.

[82] Denník vydala Vedecká spoločnosť pre zahraničných Slovákov v roku 1944 pod názvom Roky 1918 – 1939 na severnom Spiši; MAJERIKOVÁ, Milica: Školstvo, kultúra a náboženské pomery na inkorporovanom území Spiša 1939 – 1945. In: P. Sokolovič (ed.) *Život v Slovenskej republike. Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov IX*. Bratislava : Ústav pamäti národa, 2010, s. 244; ABÚ SK, f. SPB, č. 1695/194; Podrobnejšie pozri CIAGWA, Jozef – MAJERIKOVÁ-MOLITORIS, Milica: Slovenský kňaz z Tribša František Móš. In: I. Chalupecký (ed.) *Z minulosti Spiša XIX*., Levoča : Spišský dejepisný spolok, 2011, s. 35-41.

[83] CIAGWA, Jozef – MAJERIKOVÁ-MOLITORIS, Milica: Slovenský kňaz z Tribša František Móš..., s. 35-41.

[84] František Móš zomrel 12. septembra 1971 vo Veľkej Frankovej, kde bol aj na miestnom cintoríne pochovaný. Pozri: MAJERIKOVÁ, Milica: Postavenie slovenského obyvateľstva na severnom Spiši a hornej Orave po skončení druhej svetovej vojny (1945 – 1947). In: M. Majeriková (ed.) *Nepokojná hranica*. Krakov : Spolok Slovákov v Poľsku, 2010, s. 146; CIAGWA, Jozef – MAJERIKOVÁ-MOLITORIS, Milica: Slovenský kňaz z Tribša František Móš..., s. 40-41.

[85] ŠAP Poprad, f. ONV Spišská Stará Ves, Situačná zpráva ONV SSV expozitúre Povereníctva SNR pre vnútorné veci v Košiciach, Hlásenie za mesiac december 1945, č. 58/1945 prez.

[86] KWIEK, Julian: *Z dziejów mniejszości słowackiej*..., s. 20.

[87] CIAGWA, Jozef: Slovenčina v spišských kostoloch v Poľsku v 20. storočí. In: I. Chalupecký (ed.) *Z minulosti Spiša 9-10*, Levoča : Spišský dejepisný spolok, 2001-2002, s. 247; BIELOVODSKÝ, Andrej: *Severné hranice Slovenska*..., s. 141-144.

[88] CIAGWA, Jozef: *Kościół krakowski*..., s. 286.

[89] GRIGER, Michal: Výchova a vzdelávanie ľudu. In: J. Horník (ed.) *Štátna meštianska škola Jurgov 1941 – 1945 – 1995*. Spišská Nová Ves : Spišský dejepisný spolok, 1995, s. 64.

[90] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 2475/1939.

[91] ABÚ Spišské Podhradie, č. f. SPB, 2475/1939.

[92] ABÚ Spišské Podhradie, f. SPB, č. 2608/1939 a č. 625/1940.

eprasa.pl 141a25c443



Kempašští hasiči oslavovali

autor | Dominik Surma
foto | František Pacyga

Dobrovoľné hasičské zbory pôsobia v každej obci na Spiši. Ich dejiny sa už píšu vyše storočia. Práve 140 rokov pôsobnosti Dobrovoľného hasičského zboru a posviacka nového hasičského vozidla zhromaždili 6. septembra t.r. v Krempachoch celú obec.

Slávnosti sa začali svätou omšou, ktorej sa zúčastnili miestni požiarnici, delegácie hasičov z Gminy Nowy Targ a pozvaní hostia. Nástupom hasičských jednotiek, vztýčením vlajky a štátnou hymnou sa začali oslavy pred hasičskou zbrojnicou.

Dejiny krempašského hasičského zboru predstavil jej nový a mladý predseda Tomáš Pacyga. Hasičskú jednotku založili v roku 1886 po veľkom požiari, ktorý vtedy zachvátil Krempachy s hustou drevenou zástavbou. Prvá jednotka mala iba piatich členov a jej veliteľom bol Martin Paluch. O rok neskôr si zadovážili prvú jednovalcovú striekačku. V 1939 roku kúpili dvojvalcovú striekačku a v roku 1948 anglickú štvorvalcovú mobilnú striekačku Ford. V roku 1969 jednotka obdržala dodávku Žuk a o tri roky neskoršie auto Star 25, ktoré malo nádrž na 2500 litrov vody. Potom pri príležitosti osláv 100. výročia zboru dostali automobil Star 266 s plnou výbavou. Hasiči vtedy získali novú zástavu a Zlatú značku Zväzu. V nasledujúcich rokoch získali dodávku Lublin III, automobil DAF, ako aj modernú hasičskú výbavu.



Dejiny hasičov prezentoval predseda zboru F. Pacyga

Pred tromi rokmi kúpili ťažký záchranno-hasiaci automobil Scania P340 4x4, ktorý má modernú hasičskú výbavu. Jeho hodnota dosiahla 1 milión 280 tisíc zlotých. Na kúpu auta získali prostriedky z Kancelárie Predsedu vlády PR – 700 tis. zl., z Gminy Nowy Targ – 300 tis. zl, Richtárskej rady – 100 tis. zl a od hasičov i obyvateľov Krempách 180 tis. zl. O získanie prostriedkov na automobil z Kancelárie premiéra sa najviac zaslúžila poslankyňa Anna Paluchová, vnučka prvého veliteľa, ktorú pozvali aj za krstnú matku na vysviacku auta. Krstným otcom sa zasa stal miestny podnikateľ Ryszard Hornik. Kľúče od nového automobilu vojt Gminy Nowy Targ Wiesław Parzygnat odovzdal hasičom Przemysławovi Lojekovi a Kristianovi Bratkovskému. Automobil posvätili farári – súčasný Zbigniew Ścisłowicz a bývalý Jacek Wieczorek.

Dnes má Dobrovoľný hasičský zbor v Krempachoch okolo 50 členov, modernú výbavu a môže sa pochváliť mnohý-

Vyznamenania pre dobrovoľných hasičoch z Krempách





eprasa.pl 141a25c443


Nové zásahové vozidlo


Posviacka vozidla

mi úspechmi na športovo-požiarnických pretekoch. Najmä ženská jednotka mnohokrát vyhrávala gminné, okresné, ale aj krajské preteky, dokonca získala druhé miesto na majstrovstvách Poľska.

Oslavy 140. výročia existencie hasičského zboru sa stali príležitosťou pre vyznamenania a ocenenia krempašských dobrovoľných hasičov. Za svoju nezištnú službu získali Zlatú, Striebornú alebo Bronzovú medailu a Odznak Vzorný hasič.

Následne hasiči ďakovali tým, ktorí sa zaslúžili o kúpu auta – teda poslankyni Anne Paluchovej, vojtovi Gminy – súčasnému Wiesławovi Parzygnatovi a bývalému Janovi Smarduchovi, bývalému richtárovi Jozefovi Petráškovi a terajšej richtárke Lucyne Lukašovej a všetkým obyvateľom Krempách.

Na oplátku so želaniami, s gratuláciami či pozdravnými listami prišli pozvaní hostia – poslanci – Anna Paluch, Edward Siarka, podpredsedníčka Rady nowotargského okresu Józefa Guziak, vojt Gminy Nowy Targ Wiesław Parzygnat, richtárka obce Lucyna Lukášova, predseda Cirkevnej rady Jozef Petrášek a taktiež predstavitelia miestnych organizácií a súborov – Zeleného javora a Doliny. Spolok Slovákov v Poľsku zastupovali predseda Dominik Surma, členka ÚV Anna Krištofeková a členka predsedníctva ÚV a predsedníčka MS SSP v Krempachoch Monika Pacygová, ktorá predniesla gratulačný list. Čítame v ňom okrem iného: *„...140 rokov služby, odvahy, obetavosti a pomoci druhým sú dôkazom pevnej tradície a hlbokého zmyslu dobrovoľného hasičstva. Vaša činnosť si zasluhuje úctu a uznanie, pretože byť hasičom znamená byť pripravený pomôcť človeku v najťažších chvíľach, často s nasadením zdravia a života. Pri tejto príležitosti vám zároveň blahoželáme k posviacke nového vozidla, ktoré bude významnou posilou vašej zásahovej pripravenosti. Nech vám nový automobil dobre a spoľahlivo slúži pri ochrane života, zdravia a majetku občanov a nech sa každá jeho výjazdová akcia skončí šťastným návratom domov.*

Do ďalších rokov vám prajeme predovšetkým veľa zdravia, síl, odvahy a úspechov, ako aj veľa ochotných a obetavých členov, ktorí budú pokračovať v krásnej tradícii dobrovoľného hasičstva. Nech sa vám darí udržiavať a rozvíjať hodnoty, na ktorých bol váš zbor vybudovaný – pomoc blížnemu, spolupatričnosť, česť a služba svojej komunite.“

Slávnosť ukončil slávnostný pochod nastúpených jednotiek a hostí do kultúrneho domu na slávnostný obed za hudobného sprievodu hasičskej dychovky pod taktovkou Zbigniewa Mosza. ■


Gratulácie od Miestnej skupiny Spolku Slovákov v Krempachoch


Zúčastnení hostia a gratulanti

eprasa.pl 141a25c443





U Slovákov v Kovačici

autor | Agáta Jendžejčíková
foto | A. J. Jędrzejczyk



Jedno augustové sobotňajšie dopoludnie sme strávili pekný čas medzi našimi krajanmi v Srbsku, kde sme sa obohatili ich umením, skúsenosťami a nadviazali niť porozumenia vo veci možných spoločných aktivít v budúcnosti. Podarilo sa nám zavítať do kolísky slovenskej insity do Kovačice, ktorej neopakovateľné čaro pred nami odhalili manželia Klára a Pavel Babkovci vo svojej súkromnej Galérii Babka.

Vytrvalosť a dlhoročné snahy zakladateľa Galérie Babka Pavla Babku vlani v decembri vyústili do zápisu umenia slovenských predkov do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Vďaka tomu sa krása slovenskej insity z Kovačice rozšírila do celého sveta. Ako sme sa dozvedeli v Galérii Babka sa výstavy kovačických insitných maliarov doteraz konali takmer na všetkých svetadieloch. Stojí za tým usilovnosť nášho hostiteľa, ktorý trinásť rokov pripravoval podklady k zápisu miestneho insitného umenia do spomínaného zoznamu UNESCO. Boli to roky vytrvalej, mozoľnej práce a propagácie autorov a ich diel.

Popritom sme sa mohli dozvedieť aj o tom, ako sa Slováci dostali na Dolnú zem, ako sa im darilo na novom území po celé stáročia a akým spôsobom si udržiavali a udržiavajú slovenské národné povedomie. Slovenský jazyk používajú nielen v bežnom živote, ale aj je to jeden z úradných jazykov vo Vojvodine. Pútavé rozprávanie nám vždy Pavel Babka doplnil konkrétnymi údajmi a plánmi, ktoré mal po ruke vo svojej galérii. Pani manželka Klára nám taktiež porozprávala o svojej tvorbe, jej odkaze a ukázala svoje diela. Bolo to veľmi milé a príjemné stretnutie, ktoré sa zmenilo z niekoľko minútovej návštevy v galérii v párhodinové, za čo patrí poďakovanie naším hostiteľom. Počas našej prítomnosti galériu navštívili aj viacerí ďalší návštevníci, čo znamená, že insitné umenie Slovákov v Srbsku žije v povedomí ďalších spoluobyvateľov.

Svojou prítomnosťou nás poctila aj Olinka Glóziková-Jonášová, s ktorou sa poznáme zo školy žurnalistiky. Radi sme si vymenili názory na krajanské médiá, ale i na iné témy spojené s tematikou Slovákov žijúcich v zahraničí, ako aj to ako zaujať mladých ľudí dedičstvom slovenských predkov.

Ďakujeme za ústretovosť a milé prijatie manželom Kláre a Pavlovi Babkovcom z Galérie Babka a Olinke Glózikovej-Jonášovej, kolegynke z Hlasu ľudu, ktorí nám venovali svoj čas. Veríme, že načrtnuté témy a návrhy sa nám podarí v blízkej budúcnosti prekuť na konkrétne aktivity. A v neposlednom rade, že insitné umenie maliarov z Kovačice bude zdobiť opätovne steny Galérie slovenského umenia v Krakove. ■







eprasa.pl 141a25c443



Nočný národný výstup na Babiu horu

autor | Milica Majeriková-Molitoris
foto | M. Majeriková-Molitoris, R. Zajaczkowski, K. Gregorová, M. Pacygová, J. Lorenc, D. Radecka

Národný výstup na Babiu horu sa už pomaly stáva stálou súčasťou kalendára krajanských podujatí. Tento rok bol však predsa len výnimočný vo viacerých ohľadoch. Prvýkrát sme vystúpili na oravskú dominantu v noci, prvýkrát bol výstup venovaný predstaviteľke nežnejšieho pohlavia a prvýkrát odzneli pri svitaní na vrchole slovenské verše.

Myšlienka nočného výstupu sa rodila v našich hlavách už dlhšiu dobu a napokon symbolicky počas siedmeho ročníka nadobudla aj reálnu podobu. Napriek tomu, že sme posledné dni pred výstupom na rôznych platformách s obavami sledovali predpovede počasia, Babia hora nás nakoniec prijala vľúdne, hoc cestu nám okrem baterieк a mesiaca občasne osvetľovali i blesky. Pod vedením našich skúsených sprievodcov a spoluorganizátorov – Antona Kutliaka, Miloša Zoššáka a Romana Zajaczkowského, ktorí nám dodávali silu, odvahu i vitamíny – sme napokon všetci nočný výstup zvládli.

Vyrážajúc tak z poslednej zastávky pod vrcholom sme si mohli vychutnať úchvatné výhľady na svetielkujúce oravské dedinky pod nami i pohľad na súputnikov, ktorí sa ako svetlený had plazili po úpätí hory smerom k vrcholu. S úžasom sme sledovali prvé lúče vychádzajúceho slnka, ktoré však napokon zakryli oblaky prevaľujúce sa údolím ako obrovské biele more.



Vďaka Trikolóre zaviala na vrchole slovenská vlajka a obelisk, postavený v roku 1876 pri príležitosti výstupu arcivojvodu Jozefa Karola Ľudovíta Habsbursko-Lotrinského ozdobil slovenský veniec. Pri ňom sme si spoločne uctili







eprasa.pl 141a25c443






pamiatku rodáčky z Dolnej (Veľkej) Lipnice Šáry Buganovej jej veršami z básnickej zbierky *Smutná nádhera*, vydanej práve pri príležitosti tohto výstupu, venovanému 120. výročiu jej narodenia. – *Obrodená príroda svojou večnou piesňou slobody a lásky vrýva sa do snov*, ozývali sa verše oravskej rodáčky na svitaní a vietor ich niesol ponad oravské obce, možno až do jej rodnej Lipnice.

Keď sme začali zostupovať na Hájovňu v Rovniach, vyrazila zo Slanej vody na menej náročnú trasu s rovnakým cieľom druhá skupina vedená sprievodcom Tomášom Vorčákom. Hájovňa bola totiž v tomto roku miestom nášho spoločného stretnutia, kde na nás čakal ďalší program s občerstvením.




V príjemnom prostredí hájovne nás privítal hudobník a spevák Jozef Mak s priateľmi slovenskými piesňami. – *Slovensko moje, otčina moja*, zaznelo jeho zvučným hlasom počas otvorenia programu, ktorého prvou časťou bolo uvedenie do života tretieho dielu memoárov Mila Urbana pod názvom *Na brehu krvavej rieky*. Dielo vyšlo vo Vydavateľstve Matice slovenskej, ktorého riaditeľka Ingrid Majeriková v úvode privítala vzácnych hostí a priblížila motiváciu jeho vydania. Následne sa slova ujal historik Anton Hrnko, aby objasnil historický kontext doby, o ktorej kniha pojednáva, ako aj literárny historik Oravského múzea Lukáš Tkáč, ktorý priblížil memoárovú tvorbu Mila Urbana. Nechýbala ani dcéra autora Katarína a syn Cyril, ktorý pripomenul, že najmä v dnešnej skomercionalizovanej dobe, odtrhnutej od našej podstaty, je potrebné vrátiť sa ku koreňom. Varoval tiež pred dehonestáciou slovenskej kultúry: – *Ak tú kultúru zničíme a zabudneme na* ňu*, tak potom nám neostane vôbec nič.*

Záver prvej časti programu patril uvedeniu do života tretieho dielu memoárov *Na brehu krvavej rieky*. Okrem už vyššie spomínaných diskutérov sa ho zhostili aj riaditeľka Oravského múzea P. O. Hviezdoslava Mária Jagnešáková, generálny tajomník Spolku Slovákov v Poľsku Ľudomír Molitoris, zakladateľ Trikolóry Janko Štenko, predstaviteľ združenia Polhora v toku dejín Anton Kutliak, historička Milica Majeriková-Molitoris a hudobník Jozef Mak, ktorý slávnostnú chvíľu spríjemnil svojim spevom. Kniha tak oficiálne uzrela svetlo sveta a začala svoju púť k čitateľom.

Druhá časť programu bola venovaná už spomínanej slovenskej poetke a výtvarníčke Šarlote Buganovej-Alexyovej, ktorá napriek tomu, že uzrela svetlo sveta v hornooravskej obci Dolná Lipnica, pripadnuvšej v roku 1920 Poľsku, je v tomto regióne úplne neznáma. Rovnako na Slovensku sa o nej vie len veľmi málo, pričom informácie sú často mätúce a nepresné.

Keďže si v novembri tohto roku pripomenieme 120. výročie jej narodenia, rozhodli sme sa sprítomniť jej osobu i tvorbu účastníkom tohtoročného národného výstupu o.i. aj vydaním jej vôbec prvej básnickej zbierky. – *Napriek tomu, že* Šára *Buganová bola v dvadsiatych, tridsiatych*





eprasa.pl 141a25c443





i štyridsiatych rokoch literárne činná, nikdy jej nevyšla básnická zbierka. Túto medzeru sme sa rozhodli zaplniť, a tak vychádza vo Vydavateľstve Spolku Slovákov v Poľsku výber jej básní pod názvom Smutná nádhera, priblížila motiváciu prezentácie zostavovateľka Milica Majeriková-Molitoris.

A keďže Šarlota Buganová bola výnimočným zjavom nielen v slovenskej literatúre, ale aj v slovenskej spoločnosti prvej polovice dvadsiateho storočia, pozvala na pódium ďalších výnimočných ľudí, ktorí sa v súčasnosti zasluhujú o šírenie slovenskej kultúry, aby zbierku uviedli do života. V mene Oravy to bola miestna rodáčka a riaditeľka Oravského múzea P. O. Hviezdoslava Mária Jagnešáková, v mene umeleckej obce slovenská poetka a členka Spolku slovenských spisovateľov Anna Majeriková a v mene Slovákov v Poľsku tvorca myšlienky vydania zbierky, generálny tajomník SSP Ľudomír Molitoris. Všetci spoločne, počas recitácie básne oravskej poetky, poslali fúknutím pierok jej verše medzi ľudí. A nie iba symbolicky, lebo každý účastník výstupu si túto zbierku z podujatia aj reálne odniesol.



V hľadisku pritom nechýbali aj ďalší významní predstavitelia Spolku Slovákov v Poľsku – predseda Ústredného výboru Dominik Surma s manželkou Máriou, členovia predsedníctva Monika Pacygová, Mária Kačmarčíková, Lucián Bryja a Daniela Radecká, ktorá je zároveň aj predsedníčkou Obvodného výboru na Spiši, predsedníčka Obvodného výboru na Orave Božena Bryjová i podpredseda Kazimierz Jędraszczak s ďalšími krajanmi z Oravy. Početne zastúpení boli krajania zo Spiša, a to najmä z Krempách, Novej Belej, Kacvína, Nedece, či Repísk. Medzi divákmi bol tiež vedecký tajomník Matice slovenskej Pavol Madura, či predseda Miestneho odboru Matice slovenskej z Dolného Kubína Martin Zembjak.



Veľká vďaka za podporu podujatia patrí našim spoluorganizátorom – Matici slovenskej, Oravskému múzeu P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne, združeniu Oravská Polhora v toku dejín i sponzorom: Mäsovýroba Anton Skurčák, Vitamín s.r.o. Ivan Slovik, obci Oravská Polhora a firme Renovata Slovaca. Aj vďaka nim sme si po skončení programu mohli vychutnať chutný guľáš od skvelých guľášmajstrov z Oravskej Polhory Laca Pidíka a Jána Tarčáka i slovenské nápoje. Poďakovanie patrí taktiež Jozefovi Makovi a jeho priateľom, ktorí nám spríjemnili podujatie slovenskými piesňami.

Vracajúc sa z Babej hory do údolia sme si tak odnášali so sebou čosi viac než len spomienku na dobrodružnú nočnú cestu a svitanie nad Oravou. V poobedňajšom vetre ešte doznievali verše Šáry Buganovej, v piesňach sa vracali hlasy našich predkov a v knihách sme si niesli príbehy Mila Urbana i ľudí, ktorých mená nesmú zostať zabudnuté. A hoc oravská dominanta ostala za nami, jej príbehy, slová a ozveny zostali s nami, možno až do chvíle, keď sa na jej chodníky opätovne vydáme. ■




Podujatie otvoril gen. tajomník ÚV SSP Ľ. Molitoris


Krajanov prišiel pozdraviť aj riaditeľ SI vo Varšave Adrián Kromka


V mene Matice slovenskej sa prihovorila riaditeľka vydavateľstva I. Majeriková


Akordeonista František Król sa predstavil s tradičnými slovenskými piesňami

Areál slovenského domu v Jablonke ožil slovenskou kultúrou

autor | Milica Majeriková-Molitoris

Stavba Domu slovenskej kultúry v Jablonke je už v hrubom uzavretom stave a vďaka dotácii z Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí je pekne upravené taktiež aj jej okolie. A keďže Oravci netrpezlivo čakajú, kedy v nej bude môcť začať pulzovať slovenský život, rozhodli sa, že tohtoročné Dni slovenskej kultúry na Orave sa uskutočnia (6. septembra) práve tu.

Na budovu smerom k hlavnej ceste zavesili veľký pútač s názvom podujatia a na pekne vydláždenom pozemku rozložili pódium i veľký stan so stolmi a lavičkami. K tomu pribudla „poľná kuchyňa“ i sociálne zariadenia a prezentácia slovenskej kultúry na Orave sa mohla začať.

Prvú septembrovú nedeľu popoludní sa tak k slovenskému domu, ako ho všetci familiárne nazývajú, začali schádzať návštevníci, vystupujúci i hostia. Medzi nimi nechýbal riaditeľ Slovenského inštitútu vo Varšave Adrián Kromka, ktorý práve začal svoju druhú misiu v Poľsku na tomto poste. – *Vždy som rád prichádzal na vaše stretnutia a pokiaľ mi to pracovné povinnosti dovolia, budem k vám prichádzať, a už dnes sa teším na naše rozhovory*, uviedol vo svojom príhovore, pričom zároveň odovzdal krajanom pozdrav od veľvyslankyne Slovenskej republiky Andrey Elschekovej Matisovej.

V mene najstaršej celonárodnej kultúrnej inštitúcie na Slovensku Matice slovenskej prišla krajanov pozdraviť riaditeľka jej vydavateľstva Ingrid Majeriková. – *Som veľmi hrdá na vás a na vašich predkov, že aj napriek rôznym príkoriam a mnohokrát aj za cenu ľudských obetí ste vytrvali a zachovali dedičstvo vašich predkov*. Pripomenula, že práve Matica slovenská vždy podporovala slovenské národné snahy a vydavateľstvo pod jej vedením spolupracuje s našou spolkovou tlačiarňou i vydavateľstvom na viacerých projektoch. Posledným z nich bolo vydanie tretieho dielu memoárov oravského rodáka Mila Urbana, ktoré bolo k nahliadnutiu aj na podujatí.

K prítomným sa prihovoril taktiež generálny tajomník Spolku Slovákov v Poľsku Ľudomír Molitoris. V úvode poďakoval obom rečníkom za podporu, nielen tú hmotnú, ale aj duchovnú. Následne obrátil pozornosť na najväčšiu investíciu menšín v Poľsku – slovenský dom v Jablonke: – *Budeme sa snažiť, aby sme o rok už boli dnu, aby sme mohli začať v dome fungovať. Je tam krásna miestnosť a viaceré veci, o ktorých krajania z Jablonky i Oravy snívali roky*.


Muzyka Spiska z Jurgova rozospievala publikum


So spišskými tancami sa predstavili FS Hajduky z Vyšných Lápš


Vystúpenie FS Dolina bolo nabité energiou

eprasa.pl 141a25c443



Pozdrav z Centra slovenskej kultúry v Novej Belej priniesli DFS Malí Beľania a FS Spiš



A keďže súčasťou oravských dní slovenskej kultúry bolo aj uctenie si oravskej rodáčky z Veľkej Lipnice – poetky a výtvarníčky Šáry Buganovej pri príležitosti 120. výročia jej narodenia, stručne priblížil jej osudy a prvú básnickú zbierku, ktorá uzrela svetlo sveta v našom spolkom vydavateľstve. Zároveň predstavil aj dvadsiaty šiesty ročník Almanachu Slováci v Poľsku, v ktorom sa nachádzajú i viaceré štúdie týkajúce sa dejín hornej Oravy.

Po príhovoroch už scéna patrila kultúrnemu programu. Herec a moderátor Tomáš Kollárik na ňu uviedol ako prvý folklórny súbor Hajduky. Ten funguje pod vedením Doroty Mošovej pri Slovenskom dome vo Vyšných Lapšoch, pričom sa predstavil s regionálnymi piesňami a tancami.

Následne priniesli pozdrav z Centra slovenskej kultúry v Novej Belej na Spiši budúcemu Domu slovenskej kultúry v Jablonke na Orave tam pôsobiace krajanské umelecké zoskupenia. Pod taktovkou Kingy Długej a Kristiána Bryju predviedli najskôr Malí Beľania ako sa kedysi deti zabávali na pastvisku a po nich ich dobre naladení starší kolegovia z folklórneho súboru Spiš tradičné novobeľské tance. Detskú bezstarostnosť i temperamentných tanečníkov dopĺňala skvelá hudba i spev.

Poriadnu dávku energie priniesol taktiež folklórny súbor Dolina z Krempách fungujúci pod vedením Jozefa Lorenca. Svižná choreografia z Horehronia, výborné výkony tanečníkov i ľudovej hudby, rozprúdili dobrú zábavu.

Následne mohli diváci obdivovať excelentné vystúpenie Muzyky Spiskej z Jurgova. Jurgovčania sú známi svojim hudobným nadaním, ktoré už u najmenších detí a mládeže podchycuje ich vedúca Małgorzata Matysová. Jedenásť malých muzikantov doprevádzaných tromi dospelými predstavilo prvou piesňou svoju rodnú obec a následne rozospievalo publikum niekoľkými slovenskými skladbami.



V hľadisku

Z Podlvku priniesli pozdrav do Jablonky hudobník a speváčky z podvlčianskeho Slovenského domu. Ako prvý sa predstavil akordeonista František Król s tradičnými slovenskými piesňami. Na neho nadviazala spevácka skupina Podvlčanky, ktorá v zložení Anna Król, Katarzyna Mołdryk a Bogusława Łopuch zaspievala slovenské piesne tradované na hornej Orave.

V hľadisku program, okrem vyššie spomínaných hostí a krajanov, sledovali aj predstavitelia Spolku Slovákov v Poľsku – podpredsedníčka Ústredného výboru a šéfredaktorka časopisu Život Agáta Jendžejčíková, podpredseda ÚV Ján Bašisty, generálny tajomník ÚV Ľudomír Molitoris s manželkou Milicou Majerikovou-Molitoris – historičkou a redaktorkou časopisu Život, predsedníčka Obvodného výboru Spolku Slovákov v Poľsku na Orave Božena Bryjová s manželom, členom predsedníctva ÚV Luciánom Bryjom, ako aj viacerí predsedovia oravských miestnych skupín. Prišli tiež naši priatelia z organizácie Polhora v toku dejín – Anton Kutliak a Tomáš Vorčák, ako aj historik Roman Zajaczkowski, ktorého štúdiu o prechode frontu na hornej Orave si môžete prečítať v najnovšom Almanachu. Nechýbal ani výpomocný duchovný správca vo farnosti Zázrivá vdp. Martin Jurči, ktorý každú nedeľu prichádza do Jablonky sláviť sv. omšu v slovenskom jazyku, organista, pedagóg a cirkevný hudobník Marián Muška, slovenská poetka a členka Spolku slovenských spisovateľov Anna Majeriková, matičiari z miestneho odboru v Trstenej, či redaktor relácie pre slovenskú národnostnú menšinu v Rádiu Krakov Daniel Halaj s manželkou. Reláciu, ktorú natočil a spracoval si môžete vypočuť z archívu na stránke www.radiokrakow.pl/audycje/audycja-z-13092026-r.

Záver podujatia patril svätej omši v slovenskom jazyku, ktorú v miestnom kostole Premenenia Pána celebroval spomínaný kňaz vdp. Martin Jurči. Bohužiaľ jednému z najlepších slovenských organistov Mariánovi Muškovi nebolo umožnené ho sprevádzať na organe.

XXXIII. Dni slovenskej kultúry na Orave, ktoré sa konali aj vďaka podpore Ministerstva vnútra a administrácie Poľskej republiky (Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji) a Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí, sa symbolicky uskutočnili na mieste, ktoré sa už čoskoro má stať novým prirodzeným centrom oravských Slovákov. Ostáva už len veriť, že o rok sa stretneme pod strechou Domu slovenskej kultúry v Jablonke, ktorý konečne ožije aj zvnútra slovenským slovom, piesňou, hudbou, kultúrou a umením. ■

eprasa.pl 141a25c443

Rokovanie V4+ v Bratislave

Slovenský predseda vlády Róbert Fico privítal 10. septembra na Bratislavskom hrade premiérov krajín Vyšehradskej štvorky – Českej republiky Andreja Babiša, Poľskej republiky Donalda Tuska a Maďarskej republiky Pétera Magyara, ako aj predsedu vlády Írska, ktoré momentálne



Foto FB Róbert Fico

predsedá Rade Európskej únie Micheála Martina. Počas rokovaní rozšíreného formátu V4+ sa dotkli aktuálnych politických a hospodárskych otázok, bezpečnosti i možnosti spolupráce ohľadom presadzovania spoločných záujmov na európskej úrovni. (mm-m)

Oficiálna návšteva prezidenta Čiernej Hory



Foto FB Peter Pellegrini

Dňa 25. augusta pricestoval na historicky prvú oficiálnu návštevu Slovenskej republiky prezident Čiernej Hory Jakov Milatović. Počas dvoch dní sa stretol s tromi najvyššími slovenskými ústavnými činiteľmi – prezidentom Petrom Pellegrinim, predsedom Národnej rady Slovenskej republiky Richardom Rašim i premiérom Róbertom Ficom. Hlavnou témou rokovaní bola podpora vstupu Čiernej Hory a krajín západného Balkánu do Európskej únie, ako aj posilnenie bilaterálnej hospodárskej spolupráce a aktuálne otázky európskej politiky. (mm-m)

Slovalco obnovuje výrobu hliníka

Po viac ako troch rokoch sa koncom augusta začala v závode Slovalco postupne obnovovať výroba primárneho hliníka, ktorý je strategickou surovinou pre automobilový, letecký a stavebný priemysel, energetiku či výrobu moderných technológií. Spoločnosť plánuje v prvej fáze obnoviť kapacitu približne 75-tisíc ton ročne a do reštartu investuje najmenej 100 miliónov eur. Obnovenie výroby je významnou správou nielen pre Žiar nad Hronom, ale aj pre slovenský priemysel. Závod patrí medzi strategické podniky a jeho návrat k výrobe môže podporiť zamestnanosť i dodávateľské firmy v regióne. (mm-m)

Výjazdové rokovania vlády

Koncom augusta uskutočnila slovenská vláda dve výjazdové rokovania. Počas prvého z nich v obci Kriváň schválila viac ako 3,3 milióny eur na podporu okresov Lučenec, Revúca, Brezno a Detva. Druhé rokovanie sa konalo v obci Hliník nad Hronom, pričom na projekty obcí, miest a ďalších organizácií v okresoch Veľký Krtíš, Krupina, Žiar nad Hronom a Zvolen členovia vlády schválili približne rovnakú sumu. Cieľom prijatých opatrení by malo byť zlepšenie



Foto FB Róbert Fico

kvality života obyvateľov, podpora regionálneho rozvoja, zlepšenie dopravnej a verejnej infraštruktúry a vytváranie nových príležitostí pre hospodársky rast. (mm-m)

Slovensko má majsterku Európy

Slovenských fanúšikov potešila v auguste atlétka Emma Zapletalová, ktorá vybojovala na Majstrovstvách Európy v atletike zlatú medailu v behu na 400 metrov cez prekážky. Vo finále v britskom Birminghame zvíťazila časom 52,91 sekundy, keď v záverečnej časti trate predstihla svoje súperky a stala sa tak prvou slovenskou majsterkou Európy v tejto disciplíne. (mm-m)



Cyklotrasa na Kráľovú hoľu

Začiatkom septembra bola na Slovensku sprístupnená jedinečná cyklotrasa, ktorá vedie zo Šumiaca na ikonickú Kráľovu hoľu, kde podľa známej ľudovej piesne stojí strom zelený s vrchom nakloneným k slovenskej zemi. Meria dvanásť kilometrov, má prevýšenie viac ako tisíc metrov a na bicykli sa po nej možno dostať až do nadmorskej výš-

eprasa.pl 141a25c443



ky 1940 metrov, čím sa stala najvyššie položenou cyklotrasou v strednej Európe. (mm-m)

FS Spiš víťazom prehliadky talentov v Kežmarku



Kežmarok v auguste hostil veľké finále Triumph Talent CUP 2026, festivalu a postupovej súťaže mladých talentov z celého Slovenska. Súťaže, ktorá ponúkla vystúpenia v oblasti hudby, spevu, tanca, divadla a výtvarného umenia, sa zúčastnil aj Folklórny súbor Spiš z Novej Belej, ktorý podal skvelý výkon a odniesol si víťazstvo. (mm-m)

Znovuotvorenie Múzea Andyho Warhola

Unikátne múzeum s ultramodernými technológiami a využitím umelej inteligencie bolo otvorené začiatkom septembra v Medzilaborciach. Na návštevníkov Múzea Andyho Warhola čakajú štyri poschodia interaktívnych zážitkov. Môžete sa tu stretnúť s hologramom umelca v nadživotnej veľkosti, rôznymi 3D efektami, digitálnym ikonostasom, interaktívnymi obrazovkami a stolmi, pomocou ktorých sa prenesiete z Mikovej do Pittsburghu alebo si vytvoríte vlastnú sieťotlač, digitálnymi tapetami, animáciami a ďalšími modernými prezentáciami umenia. Súčasťou múzea je aj vegetatívna strecha určená na kultúrne podujatia. (mm-m)



Foto FB Múzeum moderného umenia Andyho Warhola

Život v Slovenskom štáte v prameňoch

Dňa 9. septembra sa konala v priestoroch správy účelových zariadení Slovenského národného archívu v Bratislave vedecká konferencia, ktorá sa venovala problematike prvej Slovenskej republiky v prameňoch. V štyroch



blokoch boli pertraktované rôzne témy, medzi inými aj inkorporovaných území Spiša a Oravy, ktoré sú dnes v Poľsku. S problematikou prítomných oboznámila historička a redaktorka časopisu Život Milica Majeriková-Molitoris, ako aj historik Ústavu pamäti národa Martin Garek. Blízku tému slovenských kuriérov, ktorý počas druhej svetovej vojny zabezpečovali kuriérske trasy aj cez spomínané územia predniesol historik Eduard Laincz. (mm-m)

Zatmenie Slnka



Foto Weronika Surmová

Dňa 12. augusta sme mohli na Slovensku i v Poľsku pozorovať čiastočné zatmenia Slnka. Astronomický úkaz, ku ktorému dochádza, keď sa Mesiac dostane medzi Zem a Slnko, prilákal na verejné priestranstvá množstvo záujemcov, keďže ďalšie takéto nebeské divadlo prebehne až o necelých päťdesiat rokov – 13. júla 2075. My vám prinášame ukážku z Krempách. (mm-m)

eprasa.pl 141a25c443





Zo spomienok táborového vedúceho

autor | Marián Smondek
foto | Marián Smondek, Amelia Smondek, Sara Smondek

Leto patrí prázdninám a oddychu, ktoré si užívajú hlavne deti, veď prázdniny sú pre nich častokrát najkrajším obdobím roka. A k tomuto obdobiu patria nepochybne aj tábory. Síce sa už tohtoročné prázdniny (a spolu s nimi aj tábory) stali neoddeliteľnou súčasťou histórie, do ich čara sa ešte na kratučkú chvíľku vrátime.

Prázdniny však majú aj svoju „odvrátenú, nie až tak čarovnú tvár“, na ktorej vidíme, ako počas toho prázdninového čara dokážu ratolesti vyčarovávať všakovaké kúsky, šibalstvá, pokusy či výmysly, a tak ich počas tohto čarovného voľna nemôžeme ponechať napospas ich samovôle. Jednoducho musíme na ne dohliadať aspoň jedným očkom. A to je veľmi náročná úloha a niekedy priam únavná. Občas už ani nevieme, ako nám oči behajú, keď sa pokúšame nespúšťať z očí malých výmyselníkov. A práve preto, aby si od takejto namáhavej povinnosti krajanskí rodičia či starí rodičia oddýchli a deti zažili aj iné dobrodružstvá než tie, ktoré na ne čakajú v okolí ich domovov, deti si zbalili kufre a odovzdali sa do rúk (samozrejme, so súhlasom rodičov) táborových vedúcich, ktorí pre svojich táborových zverencov pripravili naozaj nezvyčajné a niekedy priam umelecké prázdninové zážitky. Takáto cesta priviedla do tábora deti, ale čo ich vedúci?

Táborový vedúci si totiž ešte pred odchodom musel odpovedať na viacero otázok: Kedy tam mám do toho tábora ísť? V nedeľu 2. augusta (tohto roka!). Ako tam mám ísť a s kým? Na Slovensko je asi najlepšie autom, a k tomu ešte s troma deťmi (Amelkou, Sarkou a Jagódkou), na ktoré nesmiem zabudnúť. Našťastie sa mi do toho auta zmestia bez problémov. Ako ďaleko je miesto, kam to máme namierené? Je to len kúsok, veď Mýto pod Ďumbierom je len niečo viac ako 100 km od hranice. Vlastne je to za rohom, teda skôr za Tatrami (Vysokými aj Nízkymi). Koľko bude tábor trvať a vydržím vôbec toľko nespať? Tábor a vlastne Letná škola bude od nedele do nedele, takže ani nie tak dlho, len 8 dní a 7 nocí (a hádam sa ktorúsi z nich aj vyspím). Pravdepodobne je však posledná otázka pri každej príprave najťažšia: Mám so sebou všetko, čo potrebujem a čo potrebujú deti? Našťastie, odpoveď nebola ťažká: Áno, mám... ja mám deti, ktoré chcú ísť so mnou do tábora, všetci máme dobrú náladu, ktorá vie vyriešiť skoro všetky problémy, a popritom máme aj trochu strach, veď nikto z nás tam nikoho nebude z iných krajín a ani vedúcich poznať. Ale to už k takýmto prázdninovým príhodám patrí a práve v ústrety jednej z nich sme už cestovali.

V prvú augustovú nedeľu podvečer o sedemnástej sme boli na mieste. Amelia so Sarou už toto miesto poznali z predchádzajúcich táborov, Jagódka bola prvýkrát, ale mala svoje sprievodkyne, ktoré sa jej hneď ujali. Z Poľska sme prišli spolu štyria, teda tri deti a jeden vedúci. A čo zvyšok? Nuž zvyšku bolo o čosi viac, veď všetkých účastníkov tábora bolo 81 a vedúcich a sprevádzajúcich osôb ďalších viac ako 20. Pomer nebol zlý, každý vedúci mal na starosti cca 4 deti (o takých podmienkach sníva asi každý táborový vedúci...). Len či sa dohodneme? Totižto komunikačným jazykom bola slovenčina. A k tým domorodým patrili len vedúci. Ostatné osadenstvo prišlo okrem Poľska ešte z Rumunska, Ukrajiny, Maďarska, Chorvátska, Nemecka, Rakúska, Belgicka a Veľkej Británie. Odpoveď na položenú otázku, či sa budeme vedieť dohodnúť po slovensky, sme získavali v praxi.

Prvé kroky na mieste boli spojené s ubytovaním, následne s večerou... Program po nej sa začal tradične „zo-





eprasa.pl 141a25c443

znamovačkami“, teda hrami, pri ktorých sa mohli deti a popri nich aj vedúci aspoň predbežne zoznámiť a zistiť, s kým budú najbližší týždeň tráviť. Následne si trochu ubehaná a z cesty unavená mládež dala sprchu, ale na pokojnú večierku to zatiaľ nevyzeralo. Na moje počudovanie ich nakoniec tá cesta do tábora celkom rýchlo zmohla, lebo o polnoci už bolo ticho a vyzeralo to tak, že všetci spali.

Druhý deň sa začal program. Deti si v prihláškach mohli vybrať, či pôjdu na divadelný alebo fotografický tábor (ktorý sa oficiálne volal Letná škola digitálnej fotografie a masmediálnej komunikácie). Hlavným vedúcim alebo inak povedané gestorom tejto školy bol Mgr. art. Lukáš Matejka, ArtD.

Moje zverenkyne sa venovali fotografii. Prvé, čo ich čakalo, bola krátka teória o citlivosti ISO, čase a clone, teda o základných troch nastaveniach, vďaka ktorým vzniká fotografia. A o chvíľu si to už mohli vyskúšať v praxi – fotografovanie detailov, neskôr portrétov a nakoniec krátka prezentácia. Ale keďže práve všetci robili fotografie mobilmi, nastavenia citlivosti, času a clony si táto dnes už na všetko slúžiaca mašinka robila sama. Pondelkový večer sa niesol v znamení prvej neplánovanej diskotéky, lebo mnohí z účastníkov medzičasom zistili, že sa už vlastne poznajú a stretli sa na tanečnom tábore a toto odhalenie viedlo k tomu, že veľká časť mladých končila každý ďalší a ďalší táborový deň tanečným maratónom.







Utorok patril prvému výletu, počas ktorého sme sa vybrali najprv na hrad Ľupča, kde mali deti za úlohu nafotiť niečo, čo ich najviac zaujalo. V praxi to vyzeralo tak, že deti nafotili všetko a takým spôsobom zdigitalizovali celú zbierku na hrade. Po obedňajšej prestávke, ktorú sme si užili na námestí v Banskej Bystrici, a počas ktorej sme nakúpili aj zásoby potravín, suvenírov a darčekov, sme sa presunuli do Stredoslovenského múzea, kde sme sa najprv oboznámili s históriou baníkov v tomto regióne, videli sme film natočený pri príležitosti 500. výročia baníckeho povstania a následne sme si pozreli aj stálu výstavu o histórii mesta. Aj tu sa mladí fotografi nechali uniesť dôkladnosťou, vďaka ktorej zbierka tohto múzea zostala dôkladne fotograficky zdokladovaná.

Streda sa opäť niesla v znamení praktických fotografických zručností, ktoré si deti cibrili v najbližšom okolí ubytovne. Nahrávali prvé filmy, pripravili si niekoľko štylizácií, ktoré potom zvečnili fotografiou, skúšali fotografovať nejaké štruktúry, portréty v odraze a pod. Treba priznať, že mnohé zábery boli naozaj zaujímavé. Popoludní na nich čakal bazén, v ktorom sa mohli vyblázniť do sýtosti. Prelom zo stredy na štvrtok prišiel akosi rýchlo a znamenal, že sme sa vlastne prehupli do druhej polovice tábora.

Štvrtok bol spojený s cestovaním do Čierneho Baloga. Aj napriek tomu, že sme mali objednaný zájazdový autobus a náš cieľ bol vzdialený len 20 km, cestu sme mali obohatenú prestupom do náhradného autobusu. Po tejto neplánovanej atrakcii sme sa najprv doviezli do časti Vydrovo, kde sa nachádza Lesnícky skanzen – múzeum v prírode, ktorý je sprístupnený formou turistických chodníkov. Po jednom z týchto chodníčkov sme sa vybrali na prechádzku lesom aj my a po vyše hodinovej túre po skanzene sme sa obohatení o poznatky o lesoch vrátili späť na miesto, odkiaľ sme vychádzali. Ďalší dôležitý bod štvrtkového programu sa začínal na železničnej stanici v Čiernom Balogu, odkiaľ sme si mohli vychutnať jazdu parným vláčikom do časti Dobroč a späť, ktorý bol pre mnohých z nás neopakovateľným zážitkom. Po spiatočnom príchode na stanicu v Čiernom Balogu sme si ešte nakúpili nejaké občerstvenie, pamiatky a pomaly sme sa vrátili do hotela. Popoludnie patrilo oddychu a večer, ako každý doposiaľ, športovým hrám a tancom.



Piatok sme opäť trávili v areáli hotela. Tento deň sa niesol nielen v znamení filmu, ktorý vznikol z postupne nafoteného príbehu, ale aj pózovaných fotografií účastníkov, ktoré znázorňovali momenty zo známych filmov, a ktoré boli následne prerábané chatom GPT. Vďaka tomu získali účastníci školy základné vedomosti o možnostiach umelej inteligencie a jej využití pri spracovaní fotografií.

Sobota bola posledným dňom, ktorý sme celý strávili v tábore. Dopoludnia si deti vyskúšali, ako sa robia detailne zábery v prírode, pričom sa zamerali hlavne na živú prírodu – koníky poľné. Popoludní sa už všetci chystali na rozlúčkový večer, kde svoje výsledky predstavili účastníci fotografickej i divadelnej školy. Všetci, či už deti, alebo dospelí, dostali pamätný diplom a k tomu ešte nejakú drobnôstku na pamiatku. Bol to však už aj večer, počas ktorého sme si uvedomili, že od návratu domov nás delia len posledné hodiny. Bola aj diskotéka a po nej ešte večerné rozhovory, počas ktorých sa prelínal úsmev s plačom, ale pobyt v tábore sa chýlil ku koncu. Posledná noc, zbalenie posledných vecí, posledné raňajky, posledné kroky smerom k autobusom a k autám postavili bodku za táborovým príbehom, ktorý sa ukryl v našich spomienkach.

Preto by som sa chcel za tieto v mene svojom i mojich táborových detí organizačnému tímu z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, vedúcim a pedagógom, ktorí ten tábor viedli, a predovšetkým tej najdôležitejšej, hlavnej vedúcej Viktórii Pulišovej, ktorá chod celého tábora dennodenne s vynikajúcou precíznosťou riadila, poďakovať. Vďaka Vám patrí za všetko, čo ste pre nás za ten týždeň urobili, aby sa tieto čarovné chvíle premenili na vzácne prázdninové spomienky, ktoré nás budú hriať pri srdci a povzbudzovať po celý školský rok. ■

eprasa.pl 141a25c443

Aktivity Slovenského inštitútu vo Varšave

Slovenský deň v Krakove

V pondelok 10. augusta 2026 sa na Hlavnom námestí v Krakove uskutočnil tradičný ,,Slovenský deň", ktorý organizačne zabezpečili Slovenský inštitút vo Varšave a Zahraničné zastúpenie Slovakia Travel v Poľsku, s podporou ZÚ Varšava a GHK Krakov. V šesťhodinovom kultúrno-prezentačnom programe sa na hlavnej scéne i v priľahlých priestoroch predstavili viaceré slovenské hudobné, spevácke a tanečné zoskupenia (o. i. úspešne svoje umenie prezentoval aj krajanský folklórny súbor Spiš z Novej Belej) i sólisti, ľudoví umelci a remeselníci, pričom svoju pestrú ponuku počas celého dňa mali možnosť predviesť aj príslušné inštitúcie, prezentujúce kultúrne, historické i turistické atrakcie a gastronómiu viacerých slovenských regiónov i miest (o.i. Orava, Považie, Liptov, Spiš, Bratislava,



Žilina, Trnava). Slovenský deň v Krakove už tradične symbolicky otvoril veľkolepý dvojtýždňový ,,Medzinárodný veľtrh ľudového umenia", ktorého zakladateľom pred polstoročím bol nedávno zosnulý krajan Jozef Spišak. (Ľudmila Miller)

Prezentácia výberu z tvorby významného slovenského grafika a ilustrátora v SI Varšava

V galérii Slovenského inštitútu vo Varšave sa 20. augusta 2026 uskutočnila finisáž výstavy výberu z tvorby významného slovenského grafika, ilustrátora a karikaturistu Dušana Polakoviča (1950-2016) pod názvom ,,Príbeh jedného (slovensko-poľského) priateľstva". Po absolvovaní bratislavskej strednej školy umeleckého priemyslu študoval v rokoch 1970-1972 na Akadémii výtvarných umení vo Varšave a v období 1972-1976 na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave u prof. Albína Brunovského. Za svoju tvorbu získal viaceré domáce i zahraničné ocenenia - o.i. Cena Ľudovíta Fullu za ilustrácie detských kníh (2003), Výročná cena Múzea karikatúry vo Varšave (2001), či Cena poroty na Medzinárodnom bienále humoru a satiry v bulharskom Gabrove (1987). Vystavované diela D. Polakoviča zo zbierok jeho niekdajších poľských spolužiakov ako aj ich osobné spomienky na jeho ,,varšavské obdobie" zaujali pozornosť početných zástupcov odbornej i laickej verejnosti, o čom svedčili i viaceré neformálne rozhovory, trvajúce aj takmer hodinu po skončení oficiálnej časti podujatia. (Ľudmila Miller)



Pokračujúca úspešná spolupráca SI Varšava s Malopoľským centrom vedy v Krakove

V Malopoľskom centre vedy (MCV) ,,Cogiteon" v Krakove sa 27. augusta 2026 uskutočnila vernisáž výstavy držiteľov ocenení v rámci jubilejného 30.,,Bienále ilustrácií Bratislava" (BIB). Výstavu v prítomnosti početných zástupcov krakovských kultúrnych, samosprávnych i vzdelávacích inštitúcií otvorili riaditeľka centra Barbara Wożniak a riaditeľ SI Varšava Milan Novotný, ktorý vo svojom príhovore o.i. pripomenul dlhodobú tradíciu BIB (koná sa každé dva roky od roku 1967, medzi jeho zakladateľmi boli aj významní slovenskí umelci Albín Brunovský a Miroslav Cipár, pričom hlavné ceny v minulosti získali aj viacerí poľskí ilustrátori) a vysokú medzinárodnú prestíž tohto podujatia, organizovaného Medzinárodným domom umenia pre deti v Bratislave BIBIANA, pod záštitou UNESCO a Medzinárodnej únie pre detskú knihu (IBBY), s podporou Ministerstva kultúry SR. Zástupcovia MCV ,,Cogiteon" a SI Varšava pripomenuli, že aktuálnou aktivitou nadväzujú na osvedčenú vzájomnú spoluprácu, keď v rámci minuloročnej trojmesačnej prezentácie výstavy ,,Andy Warhol. Dialóg s pop-artom" iniciovali a zrealizovali viaceré úspešné sprievodné podujatia (projekcia slovenského filmu ,,Andy Warhol – americký sen" s následnou diskusiou s jeho tvorcami, komentovaná prehliadka výstavy, prednáška o tvorbe i rodinnom zázemí A. Warhola, či multimediálny koncert „Andy Warhol – piesne mojej matky Júlie" v rámci oficiálnej finisáže výstavy). (Monika Kalinowska) ■





eprasa.pl 141a25c443


(zdroj: www.pixabay.com)

Zápisník včelára – september

autor | Inga Majeriková

Posledné roky sa počasie v strednej Európe čoraz viac vymyká štandardu, na ktorý boli včelári zvyknutí. Dlhé obdobia bez dažďov, nadpriemerne vysoké teploty, vysušená pôda a následne prudké teplotné výkyvy menia podmienky, v ktorých včelstvá hľadajú potravu. Rastliny môžu kvitnúť kratšie, produkovať menej nektáru a peľová ponuka môže byť striedmejšia. Pri extrémnom suchu sa tak môže stať, že krajina vyzerá ešte zelená, ale včelám už neposkytuje dostatok využiteľnej potravy. V septembri má však peľ pre obyvateľky úľa osobitný význam. Nie je iba zdrojom bielkovín, aminokyselín, tukov, vitamínov a minerálov pre rastúce larvy. Ovplyvňuje aj to, ako dlho včelstvo pokračuje v plodovaní a kedy prechádza na populáciu dlhovekých zimných včiel. Ak po suchom lete peľ v krajine prudko ubudne, včelstvo môže byť vystavené nutričnému stresu práve v období, keď sa rozhoduje o jeho zimnej kondícii. Ak je však v okolí včelnice dostatok kvitnúcich rastlín (napr. horčica, facélia, astra, zlatobyľ či brečtan), včelstvo môže ešte v septembri intenzívne prinášať peľ. V tomto mesiaci už ale nejde len o množstvo peľu, ale predovšetkým o jeho kvalitu a pestrosť. Ak je peľová znáška slabá a včelstvo má veľa plodu, môže byť nedostatok bielkovín problémom pre vytvorenie silnej zimnej generácie. Výzvou do budúcnosti teda bude obohatiť okolie včelníc o rastliny, ktoré dokážu kvitnúť aj v suchších podmienkach, aby tak poskytli dostatok peľu a nektáru pre včely.

Práce na včelnici

V septembri, respektíve v jeho prvej polovici musíme ukončiť kŕmenie. Včely totiž potrebujú teplé dni na to, aby cukrový sirup alebo invert premenili na zimné zásoby, zahustili ho a zaviečkovali. Neskoré kŕmenie v chladnom počasí vedie k zvyšovaniu vlhkosti v úli a k predčasnému uhynutiu upracovaných včiel. Priemerne silné včelstvo kranskej včely potrebuje na zimu približne 18 kilogramov zásob, v závislosti od úľovej zostavy a nadmorskej výšky. Dôležitá je aj ich distribúcia. Včely si totiž prirodzene ukladajú zásoby nad hlavu a na okraje plodového telesa. V septembri musíme skontrolovať, či uprostred plodiska nezostali prázdne alebo panenské (čerstvo vystavené) plásty. Zimný chumáč sa na panenskom diele nerád usádza, pretože zle akumuluje teplo. Aby sme predišli rabovke, nezabúdame na zúženie letáčov na šírku 2-3 včiel. Koncom septembra pridáme na letáče aj zábrany proti hlodavcom. Kým počet včiel v úli v tomto období začína rapídne klesať, stále je tu dosť plodu a pribúda klieštikov. Sledujeme preto priebežne podmetovú podložku a pokračujeme v liečení. V septembri je ešte stále vhodná príležitosť na výmenu matiek, ktoré sú staré alebo vykazujú neželané vlastnosti (zvýšená rojivosť, pichavosť atď.). V prípade, že pri kontrole objavíme slabšie, ale zdravé včelstvo, spojíme ho so silnejším, prípadne môžeme spojiť dve slabšie včelstvá do jedného. Koncom mesiaca už úle zbytočne neotvárame, pretože včely si začínajú upchávať škáry propolisom a vytvárajú zimný chumáč.

Práce mimo včelnice

Keďže včelstvo v druhej polovici mesiaca potrebuje predovšetkým pokoj na tvorbu zimného chumáča, aktivity včelára sa presúvajú zo včelnice do dielne. Vytápa plásty, aby získal čistý včelí vosk na výmenu za nové medzistienky, vyvarené rámiky čistí od zvyškov vosku, dezinfikuje úle – prázdne úľové nástavky, dná a striešky očistí od propolisu a vosku, následne ich vydezinfikuje (buď ich opáli plynovým horákom alebo premyje v horúcom roztoku hydroxidu sodného), opravuje a natiera úľové zostavy, drôtikuje rámiky. Panenské a svetlé súše uskladní do dobre vetranej miestnosti tak, aby boli chránené pred vijačkou voštinovou, napríklad ich ošetrí sírnymi knôtmi alebo biologickým prípravkom. Pripraví uteplivky (koberčeky, polystyrény či filc), ktoré vloží do úľov, aby na jeseň pomohli udržiavať teplo v úli. ■


Plást poškodený vijačkou voštinovou (zdroj: www.pixabay.com)

Viete, že...

mladí včelári zo Slovenska obsadili prvé priečky na Medzinárodnej súťaži mladých včelárov (International Meeting of Young Beekeepers – IMYB), určenej pre súťažiacich do 17 rokov? Súťažiaci absolvovali písomný test, pracovali so živými včelami, určovali medy a rastliny, pracovali s mikroskopom, zostavovali rámiky a úle, identifikovali choroby včiel, riešili anatomické úlohy a vykonávali ďalšie praktické disciplíny. Slovenskí reprezentanti boli vo veľkej svetovej konkurencii mimoriadne úspešní. Získali zlatú aj bronzovú medailu v kategórii zmiešaných medzinárodných tímov, čo je v konkurencii približne 75 mladých včelárov z 27 krajín sveta výnimočný výsledok.



(zdroj: Facebook Slovenský zväz včelárov)

eprasa.pl 141a25c443

Zážitky zo Studia Academica Slovaca

autor | Grażyna Falatová
foto | FB SAS

Pobyt v Bratislave na Studia Academica Slovaca bol preňho veľmi cennou skúsenosťou. Mal možnosť nielen rozvíjať svoje jazykové schopnosti, ale aj spoznať slovenské tradície a kultúru. Okrem toho nadviazal aj nové priateľstva s ľuďmi z rôznych krajín. Obzvlášť pekné spomienky má na spoločné aktivity a výlety s ostatnými účastníkmi. Celý pobyt bol preňho plný dojmov a nezabudnuteľných momentov, ktoré mu ostanú ešte dlho v pamäti. Reč je o krajanovi Kazimírovi Jendraszczakovi z Dolnej Zubrice, ktorý v dňoch od 26. júla do 15. augusta absolvoval kurz Studia Academica Slovaca. Vyučovanie prebiehalo v Bratislave a bola to už 62. edícia letnej školy SAS. Výučba slovenského jazyka a kultúry sa konala na ulici Gondovej 2. Všetci zúčastnení študenti boli ubytovaní na internáte Družba.

V tomto roku sa na SAS prihlásilo 132 študentov z 25 krajín. Počas vyučovania sa kládol doraz na to, aby si všetci osvojili najmä slovenskú gramatiku a naučili sa správny prízvuk a výslovnosť. V priebehu týždňa mali prednášky od 9:00 do 19:00 až 20:00 hodiny večer. Medzi hodinami boli polhodinové až hodinové prestávky. Keď bolo veľmi horúco prednášky sa konali aj v kaviarni, teda tam kde bola klimatizácia. V priebehu týždňa sa konali prednášky a víkendy boli venované výletom na východ a západ Slovenska. Navštevovali rôzne hrady a každý si mohol vybrať smer podľa svojho záujmu. Kazimír si vybral viac historickú tematiku. Navštívil tak Čachtický hrad, Beckov, Trenčiansky hrad, Piešťany, kde sú kúpele a Krakovany, kde sa nachádza súkromné múzeum starých vecí.

Všade, kde prišli na návštevu, čakalo na nich slávnostné privítanie. Bolo občerstvenie, rôzne degustácie a vystúpenia folklórnych súborov. Študenti si často s nimi aj zatancovali. Keď prichádzali na nejaké miesto prehliadky zvykli ich aj tradične vítať chlebom a soľou.

Podrobne spoznal aj Bratislavu. Navštívil tam Dom sv. Martina, kde Mária Terézia bola korunovaná za uhorskú kráľovnú. Pozrel si aj Národné divadlo a filharmóniu a Bratislavský hrad. Bol taktiež v ikonickej budove Slovenského rozhlasu a televízie. Tam hlavne obdivovali a spoznávali staré veci od začiatkov vysielania televízie a rozhlasu. Okrem toho navštevovali aj evanjelické kostoly.

Kazimír vraví, že bol jedným z najstarších študentov tohtoročného Studia Academica Slovaca vo veku 70 rokov. Druhým najstarším študentom bol Francúz, ktorý mal 65 rokov. Bolo aj pár študentov, ktorí mali okolo štyridsiatky a ostatní to bola mládež v rozpätí od 17 do 30 rokov.

Vyučovanie bolo veľmi pestré a organizátori sa snažili zaujať študentov. Boli hodiny spevu a aj dejepisu. Často krát sa premietali staré historické filmy, ktoré študenti sledovali s veľkým záujmom. Ako hovorí Kazimír, našiel si tam aj priateľov. Skamarátil sa hlavne so študentom z Francúzska. Okrem toho spoznal bližšie aj študentov z Jagellovskej univerzity. Poznamenáva, že je veľmi rád, že sa rozhodol zúčastniť tohtoročného Studia Academica Slovaca. Bolo to preňho veľmi veľkým prínosom a cennou skúsenosťou. Vraví, že dlho predtým už plánoval, že si nájde čas, aby navštívil hrady na Slovensku a potom sa naskytla táto výnimočná príležitosť a splnili sa mu sny. Je za túto skúsenosť veľmi vďačný.

Keď mal len chvíľu času, nastúpil sám do električky a išiel spoznával Bratislavu. Navštívil takto prekrásnu Botanickú záhradu, kde obdivoval rôzne exotické rastliny a stromy. Navštívil aj most SNP. Bol tiež v divadle na predstaveniach, napr. divadlo Colorado mu utkvelo v pamäti, lebo bolo situované v pivniciach.

Medzi záujmy Kazimíra patrí najmä včelárenie. Keď vycestoval na SAS na tri týždne o včely sa mu starala kamarátka. Bol rád, keď sa vrátil z Bratislavy, že jeho včelín sa má naozaj výborne.

Teší sa, že si mohol zlepšiť svoje znalosti zo slovenčiny. Dozvedel sa tam taktiež veľa nových informácií o slovenskom jazyku. Vraví, že keby sa mu ešte raz naskytla príležitosť vycestovať na SAS jednoznačne by šiel. ■



Blahoželáme

Milí rodičia,
šesťdesiatsedem rokov spolu
je svedectvom pravej lásky,
ktorá prekonala všetky búrky
a priniesla tie najkrajšie plody.
S úctou a vďakou Vám hľadíme do očí
a ďakujeme za domov,
ktorý ste pre nás vytvorili.
Nech Vám zdravie slúži
a každý ďalší deň prináša
len úsmev na tvári.



Blahoželanie zasielajú jubilujúcim manželom **Helene a Františkovi Ščurekovcom z USA**, rodákom z Novej Belej, ktorí 11. augusta slávili 67. výročie manželstva, syn Cyril a dcéry Mária a Monika, desať vnúčat a sedemnásť pravnúčat. K Blahoželaniu sa pripája rodina z Novej Belej. Zároveň v lete 17. júna krajanka Helena oslávil 87. narodeniny a krajan František 5. júla slávil 94. narodeniny, ku ktorým im srdečne blahoželáme.

***

Tak ako kedysi, tak i dnes
Vám v srdci zvony znejú,
šťastie, zdravie a lásku
k 50. výročiu Vám zo srdca prajú!



Blahoželanie k 50. výročiu sobáša zlatým jubilantom **Marii a Jozefovi Długim z Novej Belej** zasiela krstný syn Artek spolu s mamou.

Už máš 3 roky!
Rastieš ako z vody
a robíš nám veľkú radosť.
Nech sú Tvoje narodeniny
plné hier, smiechu a prekvapení!



Dňa 4. septembra slečinka **Anička Majerčaková z Novej Belej** oslávila 3. narodeniny. Všetko najlepšie jej praje krstná mama, ujo a sesternice Nikola, Roksanka a Karinka.

***

Štyri roky dnes máš,
takúto tortu sviečok máš!
Veľa smiechu, hračiek
a radosti veľa,
to Ti dnes všetci
z celého srdca želáme.
Všetko najlepšie!



Narodeninový vinš zasiela slečinke **Aničke Kačmarčíkovej z Krempách**, ktorá 10. septembra oslávila 4 roky života, krstná mama, starí rodičia a ostatná rodina.

DAR SRDCA

Do našej akcie Dar srdca sa zapojila **Dagmar z rodiny Wójcickich** sumou **200** eur pre potreby Spolku Slovákov v Poľsku.

Darkyni srdečne ďakujeme!

Ktokoľvek by chcel podporiť náš Spolok, môže prispievať na adresu: Towarzystwo Słowaków w Polsce, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków. Nr konta: BNP PARIBAS 27 1600 1462 1836 1842 2000 0001.

Nový riaditeľ Slovenského inštitútu vo Varšave



Na začiatku septembra nastala zmena na poste riaditeľa Slovenského inštitútu vo Varšave. Doterajší riaditeľ Milan Novotný ukončil svoje pôsobenie. Ďakujeme mu za spoluprácu, ústretovosť a spoločné stretnutia. Prajeme mu úspešné pôsobenie v oblasti kultúry v domácich inštitúciách.



Novým riaditeľom sa stal Adrián Kromka, ktorému prajeme úspešné pôsobenie vo svojej funkcii pri prezentácii slovenského dedičstva v Poľsku. Zároveň sa tešíme na spoločné projekty a stretnutia najmä na Spiši a Orave.

Redakcia Život

eprasa.pl 141a25c443

ODIŠLI OD NÁS



Dňa 6. júla 2026 zomrela v Čiernej Hore od Jurgova vo veku 92 rokov krajanka

KAROLINA GÓRNIKOVÁ

rodená Felongová

Zosnulá bola vernou a dlhoročnou čitateľkou časopisu Život. Odišla od nás starostlivá matka, svokra, sestra, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!



Dňa 3. augusta 2026 zomrela v Čiernej Hore od Jurgova vo veku 82 rokov krajanka

ANNA CIKOWSKA

rodená Sarnová

Zosnulá bola vernou a dlhoročnou čitateľkou časopisu Život. Odišla od nás starostlivá matka, svokra, sestra, švagriná, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Čiernej Hore od Jurgova



Dňa 10. augusta 2026 zomrela vo Vyšných Lapšoch vo veku 92 rokov krajanka

MAŁGORZATA GRYGLAK

rodená Hlawacz

Zosnulá bola čitateľkou časopisu Život. Odišla od nás starostlivá matka, svokra, babička, prababička a známa. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP vo Vyšných Lapšoch



Dňa 11. novembra 2025 zomrel v Kanade vo veku 91 rokov krajan

MARIÁN WÓJCICKI

Zosnulý bol dlhoročným čitateľom a podporovateľom časopisu Život. Pochádzal z Jurgova, kde bol aj začiatkom septembra pochovaný. Celý svoj život sa zaujímal o osudy Slovákov v rodisku. Odišiel od nás starostlivý manžel, otec, dedo a pradedo. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Jurgove, ÚV SSP



Dňa 22. augusta 2026 zomrela v Repiskách – Grocholovom Potoku vo veku 77 rokov krajanka

KAROLINA PAWLIK

Zosnulá bola čitateľkou časopisu Život. Odišla od nás starostlivá matka, svokra, babička, teta a sestra. Nech odpočíva v pokoji!



Dňa 27. augusta 2026 zomrela v Repiskách - Vojtíčkovom Potoku vo veku 90 rokov krajanka

KAROLINA KURCZAK

rodená Gołdyniak

Zosnulá bola čitateľkou časopisu Život. Odišla od nás starostlivá matka, babička, prababička a sestra. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Repiskách - Grocholovom Potoku



Dňa 29. augusta 2026 zomrela v Poprade vo veku 95 rokov krajanka

ROZÁLIA PETRÁŠKOVÁ

rodená Bendíková

Zosnulá bola vernou čitateľkou časopisu Život a rodáčkou z Novej Belej. Živo sa zaujímala o osudy Slovákov na Spiši. Odišla od nás starostlivá matka, babička, prababička, svokra, teta a známa. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Novej Belej



Dňa 10. septembra 2026 zomrela vo Vyšných Lapšoch vo veku 67 rokov krajanka

OLGA KRZYSIKOVÁ

rodená Gryglaková

Zosnulá bola dlhoročnou čitateľkou časopisu Život a členkou Miestnej skupiny Spolku. Vo vyšnolapšanskej farnosti bola dvadsaťsedem rokov kostolníčkou a keď sa ňou stala bola prvou ženou na Spiši, ktorá sa podujala na túto službu. Spomíname na ňu ako usmiatu, dobrosrdečnú, energickú ženu, ktorá pre svojich očakávaných i náhodných návštevníkov vždy mala dobré slovo i pohostenie. Spolu s manželom Františkom prežili spolu štyridsaťdeväť rokov a vychovali štyri dcéry a dočkali sa vnukov. Odišla od nás starostlivá manželka, matka, babička, sestra, sesternica, teta a známa. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP vo Vyšných Lapšoch, OV SSP na Spiši, ÚV SSP a redakcia Život

eprasa.pl 141a25c443



Dňa 17. júla 2026 zomrela v Novom Targu vo veku 96 rokov

ANTONINA MAKUCH

Zosnulá bola čitateľkou časopisu Život. Jej životná cesta bola dlhé roky spojená s Krempachmi. Mala dobrosrdečnú povahu. Odišla od nás starostlivá teta a známa. Nech odpočíva v pokoji!



Dňa 20. augusta 2026 zomrela v Krempachoch vo veku 91 rokov krajanka

MÁRIA LUKÁŠOVÁ

rodená Kapolková

Zosnulá bola vernou čitateľkou časopisu Život. Odišla od nás starostlivá matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

MS SSP v Krempachoch

Slovenské sv. omše v nedeľu a sviatky na Spiši a Orave

Nová Belá - farnosť sv. Kataríny Alexandrijskej o 11.00 hod.
Krempachy - farnosť sv. Martina o 10.30 hod.
Nedeca - farnosť sv. Bartolomeja o 7.30 hod.
Kacvín - farnosť Všetkých Svätých o 9.15 hod.
Jurgov - farnosť sv. Sebastiána o 11.00 hod.
Vyšné Lapše - farnosť sv. Petra a Pavla o 7.00 hod.
Jablonka - farnosť Premenenia Pána o 16.00 hod.
Spišská Stará Ves - farnosť Nanebovzatia Panny Márie o 8.00 a 11.00 hod.
Veľká Franková - farnosť sv. Mikuláša o 9.30 hod. a filiálka Malá Franková o 8.00 hod.
Ždiar - farnosť Navštívenia Panny Márie o 7.45 hod. a 9.30 hod., filiálka Tatranská Javorina - kostolík sv. Anny o 11.00 hod.
Trstená - farnosť sv. Martina o 7.00, 8.30 a 10.30 hod.
Bobrov - farnosť sv. Jakuba o 8.00 a 10.30 hod.

Fotografická súťaž vyhodnotená

Koncom prázdnin bola vyhodnotená medzinárodná fotografickú súťaž „Železnice prekonávajú hranice – úzkorozchodné železnice v cestovnom ruchu Čiech, Poľska a Slovenska", do ktorej bolo zaslaných takmer sto prác od autorov z troch krajín – Čiech, Poľska a Slovenska. Spomedzi zaslaných prác bolo vybraných šesť tých najlepších. Prvé miesto získal Miroslav Kaprálek s prácou *Plnou parou vpred*. Druhé umiestnenie patrí Natanielovi Kluzovi, tretie Janovi Týcovi s prácou *Depo Mladějov*. Ocenenie ziskali aj práce - Jarosława Kucybału, Damiana Podlasiaka a Miroslava Čareka s názvom *Koľajové spojenie*. Výhercom srdečne gratulujeme. Poďakovanie patrí všetkým organizátorom a podporovateľom súťaže.

Vernisáž výstavy prác sa uskutočnila 22. septembra v Múzeum prírody a techniky v Starachowiciach. Táto výstava bude putovať po celom Poľsku vrátane našej Galérie slovenského umenia v Krakove a neskôr sa dostane aj do ďalších slovenských klubovní na Spiši a Orave. Súčasne bude prezentovaná v Čechách a na Slovensku. (aj)



1. miesto Miroslav Kaprálek *Plnou parou vpred*

Výstava detských prác v Galérii slovenského umenia v Krakove

V jesenných mesiacoch môžu návštevníci Galérie slovenského umenia v Krakove vzhliadnuť v rámci XXXIII. ročníka Dní slovenskej kultúry v Malopoľsku výstavu detských prác z výtvarnej súťaže Ludwika Korkoša s názvom *Ornamenty a vzory zo slovenských regiónov*. Ocenení žiaci z Oravy a Spiša prezentujú prostredníctvom svojich prác krásu slovenských ornamentov a vzorov z rozličných regiónov Slovenska. Detské práce využívajú viaceré umelecké techniky niekedy veľmi netradičné, ktorými sú námety spracované. (aj)

Vysielanie pre slovenskú menšinu na Radiu Kraków

Od septembra 2026 sa vracia na vlny Rádia Kraków vysielanie relácie Prameň, určenej pre slovenskú národnostnú menšinu v Poľsku. Každú nedeľu v čase 22:05 – 22:30 priblíži redaktor Daniel Halaj rôzne zaujímavé témy zo života Slovákov v Poľsku, či slovenských dejín.

Ak reláciu nestihnete, vypočuť si ju môžete na stránke https://www.radiokrakow.pl/audycje/pramen/.

eprasa.pl 141a25c443

Milé deti, prázdniny sú v plnom prúde. Ako oddychujete? Svoje kresby nám pošlite do redakcie a jedného z vás odmeníme peknou slovenskou knihou. V auguste sme odmenili Oliwiu Howaniec.

Elena Čepčeková

Prvý september





Spŕchol lístok z čerešničky,
spŕchol lístok z orecha.
Podjesenný vetrík ticho
zacupotal po strechách.
Bielučká hmla jemný závoj
rozprestrela po poli.
Vstávaj, Danka, vstávaj, Miško,
dnes treba ísť do školy.
Nechce sa ti? Vyskoč rezko!
Školský zvonec zneje z vrát.
Čakajú ťa učebnice,
čaká ťa už kamarát.

Kým si slnko z očí striaslo
pavučinu z oblakov,
už cestička pod gaštanmi
bola plná školákov.

To je smiechu, to je vravy,
to je chuti do roboty!
Aj zvedavé lastovičky
v kŕdľoch sadli na ploty.

Janka N.

Rozprávka o stratenej žiackej knižke



V malom mestečku žila dievčina menom Laura. Bola to veľmi zodpovedná žiačka, ktorá si vždy dávala pozor na svoje úlohy, knihy a veci do školy. Jedného dňa sa však stalo niečo, čo ju úplne zneistilo. Ráno, keď sa pripravovala do školy, si uvedomila, že jej žiacka knižka, ktorú mala vždy v taške, zmizla.

„Kde je moja žiacka knižka?“ povedala si pre seba a začala prehľadávať svoju tašku. Pozrela sa do všetkých vreciek, no knižka nebola nikde.

„Mama, mama! Nemôžem nájsť svoju žiacku knižku!“ zavolala Laura.

Mama, ktorá bola vždy ochotná pomôcť, začala hľadať po celom dome. Spolu s Laurou prehľadali každú izbu, skriňu a stôl, no knižka sa nikde nenachádzala.

„Zabudla si ju niekde v škole?“ opýtala sa mama.

Laura sa rýchlo prezliekla a bežala do školy, kde si ešte raz prešla všetky svoje predmety a lavicu. Ale knižka tam nebola. Bolo jej jasné, že niečo sa stalo, ale nevedela, čo.



Keď sa vrátila domov, povedala si: „Musím sa vrátiť a zistiť, čo sa stalo.“ A tak spolu s mamou znova začali prehľadávať miestnosti.

Po dlhom hľadaní našla Laura svoju žiacku knižku pod stolom v kuchyni. „Ach, tu je!“ zvolala a zasmiala sa. „Zabudla som, že som si ju tam položila, keď som bola po obede.“

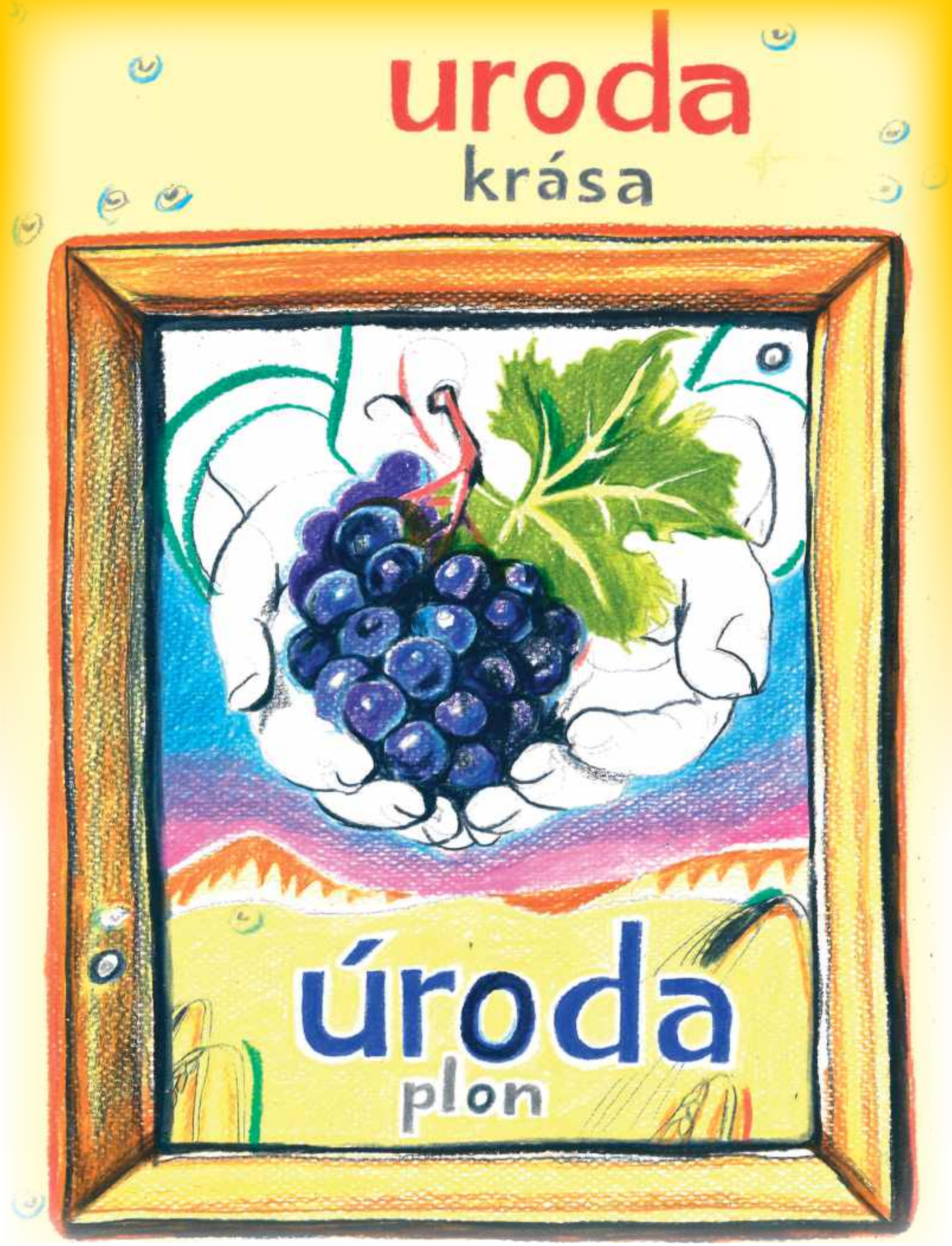
Mama sa tiež zasmiala a povedala: „Vidíš, nikdy sa neboj, ak niečo stratíš. Občas sa stačí len trochu upokojiť a hľadať s trpezlivosťou. Všetko sa vždy nájde.“

Laura sa s úsmevom vrátila do školy a od tej chvíle sa naučila, že aj keď niečo stratí, je dôležité nezúfať, ale pokojne a systematicky hľadať. A jej žiacka knižka sa už nikdy nestratila. (Zdroj: www.rozpravkozem.sk)

Ilustrácie: KJ

eprasa.pl 141a25c443

ZRADNÉ SLOVÁ



Ilustrácie E.

eprasa.pl 141a25c443

HONDA HR-V e:HEV


Foto: zdroj internet

Honda HR-V e:HEV prišla na trh v novom dizajne. Ten z nej robí zaujímavé auto. Na pohon slúži tá istá pohonná jednotka – hybrid s 1,5-litrovým benzínovým štvorvalcom, ktorý primárne vyrába elektrickú energiu pre elektromotor a do pohonu sa zapája len sekundárne. Inak povedané auto väčšinou poháňa elektromotor, zatiaľ čo spaľovací motor sa do pohonu zapája len v špecifických podmienkach – typicky pri rýchlosti približne 70 až 120 km/h, a aj vtedy len cez jeden prevod s pevným prevodovým pomerom. Pri bežnej jazde sa auto správa veľmi ticho a obvykle ani neviete, že máte nejaký motor. Pri silnejšej akcelerácii nastupuje vysávačový efekt, keď riadiaca jednotka vyšle motor do vysokých otáčok, aby stíhal pokrývať výkonové požiadavky elektromotora.



Pri bežnej jazde je tichý, má plynulý ťah bez trhania, a čo je najdôležitejšie, je veľmi úsporný. Diaľkové svetlomety nemajú príliš dlhý dosvit a vykrývanie premávky takmer ani nevnímate, pretože dáva veľkú medzeru a diaľkové svetlá svietia nízko.

Všetky ovládače systémov v interiéri Hondy HR-V ponúkajú pocit kvality, klasické ovládanie všetkých funkcií klimatizácie, výborný posed za volantom, príjemný komfortne naladený podvozok, ale najmä obrovský vnútorný priestor s veľkými sedadlami v druhom rade. Pri sklápaní operadiel sa zároveň aj sedačky ponárajú do podlahy, takže po sklopení dostanete doslova veľký náložný priestor. Sedačky sa môžu vyklopiť dohora – k operadlám – čím vznikne za prednými sedadlami priestor na prevoz vyšších vecí – napríklad kvetín. Auto má atmosférický zážihový motor R4/16V + HEV, zdvihový objem valcov je 1 498 cm3, max. výkon 79 kW (107 k) pri 6 000 – 6 400 ot.min-1, max. krútiaci moment 131 Nm pri 4 500 – 5 000 ot.min-1. Elektromotor podáva maximálny výkon 96 kW (130 k), maximálny krútiaci moment je 253 Nm. Najvyšší kombinovaný výkon je 96 kW (130 k), najvyšší kombinovaný krútiaci moment vynáša 235 Nm. Emisie CO2 má 122 g/km. ■

Zuzka varí: z kuchyne starej matere

KAPUSTOVÉ FAŠÍRKY


Ilustračné foto: zdroj internet

Ingrediencie:
1/2 ks stredne veľká kapusta
2 ks cibuľa
2 strúčiky cesnaku
2 hrste petržlenová vňať
2 ks vajce
60 g strúhanka alebo hrubá múka
1 KL soľ
1 KL drvená rasca
1 KL sladká paprika
1/2 KL čierne korenie
strúhanka alebo hrubá múka na obalenie
olej na vyprážanie

Pracovný postup:
Kapustu nasekáme a vložíme do vriacej vody. Varíme cca do 10 minút. Neskôr scedíme cez sitko a necháme vychladnúť. Medzitým na oleji orestujeme nasekanú cibuľu, ku ktorej pridáme pretlačený cesnak. V miske potom spolu premiešame kapustu, restovanú cibuľu s cesnakom, nasekanú petržlenovú vňať, vajcia, strúhanku alebo hrubú múku, soľ, drvenú rascu, mletú papriku a čerstvo zomleté alebo podrvené čierne korenie. Keby sa vám zmes zdala príliš riedka, pridáme ešte lyžicu alebo dve strúhanky či hrubej múky. Zo vzniknutej zmesi tvarujeme v navlhčených dlaniach fašírky, ktoré ešte zľahka obalíme v strúhanke a vyprážame na oleji z oboch strán. Kapustové fašírky servírujeme s kyslou smotanou a varenými zemiakmi. Dobrú chuť! ■

eprasa.pl 141a25c443

FUTBAL

Malopoľská piata liga

Historický prvý bod v piatej lige získali futbalisti **Orawy Jabłonka** v druhom zápase na domácom ihrisku proti *Kolejarzu Stróże*, s ktorým vďaka gólu Styrułu remizovali 1:1. To však bol zatiaľ jediný úspech Oravcov, keďže v nasledujúcich dueloch podľahli *Popradu Rytro* vysoko 8:0, *NKP Podhale II Nowy Targ* 1:4 a *Okocimski KS Brzesko* 5:0. O čestný gól na domácej pôde sa postaral Ndlavu. Po odohratí piatich zápasov sú tak s jediným bodom na poslednom mieste.

Oblastná trieda Podhalianska

O niečo lepšie vstúpili do novej sezóny hráči **Babia Góra Lipnica Wielka**. Po prvom víťazstve aj v druhom dueli na domácej pôde zdolali *KS Wierchy Rabka-Zdrój* presvedčivo 6:1, keď po dva góly súperom strelili Michałczak i Gogolak a po jednom presnom zásahu pridali Da Silva a Stopiak. Následne zaknihovali bezgólovú remízu na ihrisku *Orkan Niedźwiedź*. Gól nestrelili ani v ďalšom domácom zápase proti *Harnaś Tymbark*, ktorý prehrali 0:3. Chuť si opätovne napravili na ihrisku *Lubań Tylmanowa*, ktorý gólmi Gogolaka, Łatku a Wesołowskiego zdolali 2:5, pričom poslední dvaja menovaný vsietili súperovi po dva presné zásahy. S desiatimi bodmi za tri výhry, jednu remízu a jednu prehru im momentálne patrí 3. miesto.

Trieda A Podhalianska

Po výhre v úvodnom zápase strelili futbalisti **Granitu Czarna Góra** v každom ďalšom dueli zhodne po dva góly, čo im stačilo na jednu prehru a tri remízy. Porazení 3:2 odišli z ihriska *KS Luboń Skomielna Biała*, keď presné zásahy do siete súpera zaznamenali Milon a P. Sarna. Následne vďaka gólom Gryglaka a Waksmańského remizovali 2:2 s futbalistami *Zawratu Bukowina Tatrzańska* a rovnakým pomerom aj s *Bór Dębno*, keď nedokázali udržať jednogólový náskok Milona a Wojeńského a inkasovali v nastavenej minúte. Tretiu remízu 2:2 napokon zaknihovali na domácej pôde v zápase s tímom *Skalni Zaskale*, v ktorom skórovali M. Sarna a Sz. Kiernoziak. Po takejto výraznej strate bodov sa prepadli na 10. miesto.

Trieda B 1. skupina Podhalianska

Z oravských mužstiev v triede B najlepšie vstúpili do novej sezóny futbalisti **Orawy Jabłonka II**. Po odohratí štyroch zápasov im patrí 2. miesto, keď porazili *Szarotku Rokiciny Podhalańskie II* 3:4, *Deltu Pieniążkowice* 8:2 a *Babiu Góru Lipnica Wielka II* 0:6. Tesnú prehru 2:3 zaznamenali len s lídrom súťaže *Lepietnica Klikuszowa*. Strelecký lídrom Jablončanov je Kostenko, pričom z ďalších hráčov sa presadili ešte Bełciak, Smutek, Krzysiak, Owsiak, Kasprzak, Spiszak, Miraj a Kowalczyk.

P.č.	Futbalový klub	Z	V	R	P	B
1.	Lepietnica Klikuszowa	4	4	0	0	12
2.	**Orawa Jabłonka II**	**4**	**3**	**0**	**1**	**9**
3.	KS Lokomotiv Chabówka	3	3	0	0	9
4.	Skałka Rogoźnik / Stare Bystre	4	3	0	1	9
5.	Jordan Jordanów II	3	3	0	0	9
6.	**Babia Góra Lipnica Wielka II**	**5**	**2**	**0**	**3**	**6**
7.	Janosik Sieniawa	4	1	2	1	5
8.	Podgórki Krauszów	4	1	1	2	4
9.	**For Fun Lipnica Wielka**	**4**	**1**	**1**	**2**	**4**
10.	Szarotka Rokiciny Podhalańskie II	3	1	0	2	3
11.	Skawianin Skawa II	3	1	0	2	3
12.	Delta Pieniążkowice	4	0	0	4	0
13.	Topór Toporzysko	5	0	0	5	0

Šieste miesto patrí hráčom tímu **Babia Góra Lipnica Wielka II**, ktorí v piatich zápasoch zaknihovali dve výhry s *Topór Toporzysko* 5:1 a v „bratskom" súboji s *For Fun Lipnica Wielka* 2:3, ako aj tri prehry. Okrem Jablončanov ich porazili taktiež hráči *Jordanu Jordanów II* 2:4 a *Skałky Rogoźnik / Stare Bystre* 5:0. Gólovo sa dvakrát presadil Szczerba a po jednom presnom zásahu zaknihovali Murzański, Wziątek, Zubrzycki a Silveira.

Na deviatej priečke sa zatiaľ nachádza ďalší oravský zástupca **For Fun Lipnica Wielka**, ktorý vstúpil do sezóny dvomi prehrami s *Lepietnicou Klikuszowa* 5:1 a Lipničanmi 2:3. V prvom súboji sa presadil Orawiec, v druhom Bandyk a Lach. Prvé body tak získal až po remíze s *Janosikom Sieniawa* 2:2, ktorú zabezpečili Florczak s Jazowskim, a tesnej výhre nad *Podgórki Krauszów* gólom Lacha 1:0.

Trieda B 2. skupina Podhalianska

Excelentne vstúpili do novej sezóny hráči **Spisz Krempachy**, ktorí po piatich odohraných zápasoch ešte neokúsili chuť prehry. V úvodnom spišskom derby zdolali *GKS* Łapsze *Niżne* 2:5, keď sa hetrikom blysol Pacyga a ďalšie dva góly vsietili D. Bizub a Łojek. V ďalších dvoch dueloch nedovolili streliť súperom ani jediný gól, pričom sami nasúkali *LKS Biali Biały Dunajec* štyri a Fridmančanom dva. Tri body do streleckej tabuľky si pripísal Łojek, dva Paciga a jeden D. Bizub. V prvom septembrovom zápase opätovne zdolali *Dunajec Ostrowsko* 1:4, keď sa k predchádzajúcim strelcom pridal ešte Łukasz. Krempašania tak s plným počtom bodov jednoznačne kraľujú tabuľke.

Úspešne vstúpili do sezóny aj hráči **Orzeł Niedzica**, ktorí odohrali zatiaľ len tri duely a podobne ako Krempašania s plným bodovým ziskom. V prvom zápase zdolali *Spływ Sromowce Wyżne* tesne 3:2 a následne aj *LKS Szaflary II* 1:2 a rovnakým pomerom *GKS Łapsze Niżne*. Gólovo sa presadili: 4x Mateusz Chmiel, 2x Marek Chmiel a raz Kaszycki. Nedečanom zatiaľ patrí 6. miesto, no majú ešte dva zápasy k dobru.

Tri výhry zaznamenali tiež futbalisti **Łęgi Nowa Biała**, ktorí síce otvorili sezónu prehrou 5:1 na ihrisku *LKS Szaflary II*, keď čestný zásah zaknihoval Kamoń, no následne sa tešili už len z víťazstiev. V spišskom derby zdolali *GKS Łapsze Niżne* gólmi Łojeka, Kamońa, Gnidu a Surmu 4:1, *LKS Biali Biały Dunajec* dvomi presnými zásahmi Skwareka 0:2 a *ZOR Frydman* 5:0, keď sa hetrikom blysol Gnida a ďalšie góly pridali Skwarek a Sołtys. Novobeľania sú tak momentálne na 4. mieste.

Desiata priečka patrí hráčom **ZOR Frydman**, ktorí zvíťazili v prvom zápase s *KS Zakopane II* 2:1, no následne podľahli *Wierchy Lasek* vysoko 11:0 i Krempašanom 0:2 a Novobeľanom 5:0.

P.č.	Futbalový klub	Z	V	R	P	B
1.	**Spisz Krempachy**	**5**	**5**	**0**	**0**	**15**
2.	Szczyt Murzasichle	3	3	0	0	9
3.	Wierchy Lasek	4	3	0	1	9
4.	**Łęgi Nowa Biała**	**4**	**3**	**0**	**1**	**9**
5.	Przełęcz Łopuszna	4	3	0	1	9
6.	**Orzeł Niedzica**	**3**	**3**	**0**	**0**	**9**
7.	LKS Szaflary II	3	1	1	1	4
8.	Spływ Sromowce Wyżne	4	1	1	2	4
9.	Dunajec Ostrowsko	4	1	0	3	3
10.	**ZOR Frydman**	**4**	**1**	**0**	**3**	**3**
11.	LKS Biali Biały Dunajec	4	0	0	4	0
12.	**GKS Łapsze Niżne**	**5**	**0**	**0**	**5**	**0**

Najmenej sa darí futbalistom **GKS Łapsze Niżne**, ktorým sú na poslednom 12. mieste. V piatich zápasoch zaknihovali päť prehier, keď podľahli Krempašanom, Novobeľnom i Nedečanom, ako aj tímom *Szczyt Murzasichle* vysoko 0:8 a *Spływ Sromowce Wyżne* 0:6. Gólovo sa presadili len proti spišským mužstvám, a to 2x Jędral a po raz Kromka a Fąk. ■

eprasa.pl 141a25c443

Borówka czernica

Borówka czernica (Vaccinium myrtillus) to roślina z rodziny wrzosowatych. Jest nazywana również borówką czarną, jagodą, jagodą leśną lub czarną jagodą. Występuje w Ameryce Północnej, Azji i Europie, w Polsce na całym obszarze. Rośnie przeważnie w lasach sosnowych i mieszanych, na wrzosowiskach, pastwiskach, terenach skalistych oraz na leśnych polanach, tworząc duże skupiska. Charakterystyczna krzewinka, która osiąga maksymalnie 50 cm wysokości, ma podłużne, jajowate listki o nierównych brzegach. Owocem jest okrągła jagoda z sinoniebieskim, woskowym nalotem, która zmienia kolor w trakcie dojrzewania; najpierw jest zielona, potem czerwienieje, a na końcu przybiera czarną barwę.



Była znana i stosowana jako lek u plemion słowiańskich: spożywano suszone owoce przy problemach żołądkowych, z odwaru z liści robiono lewatywy, aby pozbyć się glist i owsików z układu pokarmowego.

Surowcem leczniczym są:

- liście, które zawierają garbniki, flawonoidy, antocyjany, trójterpeny, kwasy organiczne czy sole mineralne. Całe gałązki zbiera się od czerwca do września i delikatnie odrywa się listki;
- owoce, które zawierają garbniki, barwniki antocyjanowe, glikozydy, flawonoidy, kwasy organiczne, cukry, pektyny, sole mineralne (żelazo, fosfor, wapń), witaminy: B1, B2, PP i C, prowitaminę A i karotenoidy. Należy je zbierać w pełni dojrzałe, przeważnie od lipca do września; spożywać można świeże, suszone lub w postaci przetworów na zimę.

Zastosowanie borówki czernicy:

1) W przemyśle:

- czerwony barwnik w borówkach jest wykorzystywany do koloryzowania napojów alkoholowych, zwłaszcza win oraz wielu produktów spożywczych;
- w przemyśle włókienniczym służy do barwienia tkanin.

2) W kuchni:

- świeże owoce w formie deseru np. ze śmietaną lub jogurtem;
- jako dodatek do galaretek, kisielu czy gofrów;
- orzeźwiający koktajl na kefirze, jogurcie lub śmietanie; można dodać sok z cytryny, wit. C i inne owoce;
- do przygotowania dań takich jak: naleśniki, pierogi, ciasta;
- na zupę owocową: ½ l jagód i 1 ½ l wody zagotować z 2 łyżkami brązowego cukru i cukrem waniliowym; rozpuścić 2 łyżki mąki ziemniaczanej w 1/3 szklanki zimnej wody i 2 łyżkami soku jagodowego; po wymieszaniu wlać do gotującej się zupy; można zabielić 100 ml jogurtu naturalnego. Podawać z kaszą jaglaną ugotowaną na sypko;
- przetwory na zimowe miesiące: soki, syropy, kompoty, dżemy, konfitury; (przykładowy przepis na dżem: 1 kg owoców przebrać, umyć i odsączyć; umieścić w szerokim rondlu, dodać 0,7 kg cukru (lub wg uznania) i smażyć 10 minut na wolnym ogniu, stale mieszając. Gorący dżem przełożyć do wyparzonych słoiczków i zakręcić);
- zagotowane suszone owoce to pyszna, pachnąca lasem, herbatka.

3) Leczniczo:

a. wewnętrznie:

- napar z liści świeżych lub suszonych (łyżkę surowca zalać szklanką wrzątku na 15 minut; przecedzić); pomocny przy cukrzycy, nieżycie żołądka;
- odwar z liści (łyżkę surowca zalać 300 ml wrzątku i gotować pod przykryciem 5 minut; odstawić na 10 minut; przecedzić; pić po ¼ szklanki pomiędzy posiłkami) przy biegunkach;
- odwar z suszonych owoców (1-3 łyżki surowca zalać 300 ml wrzątku i gotować pod przykryciem 5-7 minut; odstawić na 10 minut; przecedzić; pić po ½ szklanki 2-3 x dziennie) przy biegunkach;
- surowe owoce spożywać przy zaparciach, infekcjach dróg oddechowych, słabym wzroku (tzw. kurza ślepota), stanach zapalnych dróg moczowych i piasku w nerkach, owsikach, awitaminozie i rekonwalescencji po antybiotykoterapii (mają wartości odżywcze), niewydolności żylnej i kruchości naczyń włosowatych (polepszają krążenie w kończynach dolnych i wzmacniają ścianki naczyń krwionośnych). Fioletowe owoce podnoszą poziom serotoniny w organizmie i łagodzą objawy depresji oraz zespołu stresu pourazowego; regularne ich spożywanie zmniejsza ryzyko demencji i choroby Alzheimera. Ponadto owoce obniżają ciśnienie krwi; wyostrzają wzrok, chronią przed zaćmą i zwyrodnieniami plamki żółtej; poprawiają pamięć, zmniejszają ryzyko zawału, łagodzą ból;
- świeże i suszone owoce stosuje się przeciw robakom i pasożytom;
- pasteryzowane owoce: do słoja o pojemności 1 i ½ l wsypać owoce – prawie do pełna, zalać przegotowaną wodą do 2/3 wysokości naczynia i dodać 2 łyżeczki cukru; zakręcić szczelnie i pasteryzować w wodzie 15 minut, licząc od początku wrzenia. Podawać 2-5 łyżek 2x dziennie dorosłym i 1-3 łyżki 2 x dziennie dzieciom podczas biegunek i przy zatruciach pokarmowych;
- sok przy pylicy płuc;
- odwar ze świeżych owoców przy wysokim poziomie cholesterolu i trójglicerydów.

b. zewnętrznie:

- wyciąg do płukania jamy ustnej, dziąseł i gardła przy stanach zapalnych;
- okłady z roztartych owoców w celu przyspieszenia gojenia się ran, przy zapaleniach skóry, egzemach, wysypkach i oparzeniach;

Środki ostrożności:

- długotrwałe stosowanie liści borówki może powodować utratę wagi, anemię i żółtaczkę;
- u diabetyków może przyczyniać się do zbyt dużego obniżania poziomu cukru. AS

Żadna terapia naturalna ani suplementacja nie zastępuje porady i leczenia u specjalisty, może stanowić jedynie uzupełnienie terapii konwencjonalnych. Alergicy oraz kobiety w ciąży i karmiące mogą stosować zioła i suplementy po konsultacji z lekarzem.

eprasa.pl 141a25c443



Nowe zasady żywienia w szkołach od 1 września 2026 r. I.

Od 1 września 2026 r. szkoły i przedszkola muszą stosować nowe zasady dotyczące żywienia dzieci i młodzieży. Zmiany obejmują zarówno posiłki przygotowywane w ramach żywienia zbiorowego, jak i żywność sprzedawaną w sklepikach, bufetach czy automatach.

Nowe przepisy ograniczają dostęp do części produktów o wysokiej zawartości cukru, soli i tłuszczu, a jednocześnie zwiększają znaczenie warzyw, owoców, produktów pełnoziarnistych i żywności pochodzenia roślinnego. Podstawą zmian jest rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 lutego 2026 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach. Rozporządzenie weszło w życie 1 września 2026 r. i zastąpiło wcześniejsze przepisy dotyczące tzw. sklepików szkolnych. Obejmuje dwa podstawowe obszary: żywność sprzedawaną dzieciom i młodzieży na terenie jednostek systemu oświaty oraz posiłki przygotowywane w ramach żywienia zbiorowego. Zmiany dotyczą zatem nie tylko szkolnych stołówek. Znaczenie mają również dla podmiotów prowadzących sklepiki, bufety oraz automaty vendingowe, a także dla firm cateringowych przygotowujących posiłki dla dzieci. Jedną z najważniejszych zmian jest określenie grup produktów, które mogą być sprzedawane dzieciom i młodzieży na terenie jednostek systemu oświaty. Wśród dopuszczonych produktów znajdują się między innymi pieczywo, kanapki, sałatki i surówki, mleko oraz wybrane produkty mleczne, produkty zbożowe, warzywa i owoce, orzechy i nasiona, określone soki i przeciery, woda, a także wybrane napoje i inne produkty spełniające wymagania określone w rozporządzeniu. Przepisy przewidują również szczególne warunki dotyczące części tych produktów, między innymi maksymalną zawartość określonych składników. Oznacza to, że sam fakt, iż produkt należy do określonej kategorii, nie zawsze wystarczy, aby mógł być sprzedawany w szkole. W przypadku części produktów trzeba dodatkowo zweryfikować ich skład i wartości odżywcze. Dla prowadzących sklepiki oznacza to konieczność przeanalizowania dotychczasowego asortymentu. Produkty niespełniające nowych wymagań nie powinny być oferowane dzieciom i młodzieży na terenie placówki. Nowe przepisy zwracają szczególną uwagę na napoje przygotowywane na miejscu. Obniżono dopuszczalną ilość cukrów dodawanych do takich napojów. Zgodnie z informacjami Państwowej Inspekcji Sanitarnej limit wynosi maksymalnie 5 g cukrów dodanych na 250 ml napoju. Jednocześnie jako podstawowy napój dla dzieci i młodzieży wskazywana jest woda. W praktyce oznacza to konieczność zmiany sposobu przygotowywania części napojów podawanych w placówkach. Nie chodzi jednak o całkowity zakaz podawania innych napojów. Kluczowe znaczenie mają wymagania określone dla poszczególnych kategorii produktów i sposób ich przygotowania.

Zmiany dotyczą również sposobu planowania posiłków w stołówkach. Nowe regulacje kładą większy nacisk na warzywa, owoce, produkty pełnoziarniste oraz produkty pochodzenia roślinnego. W jadłospisie powinny być uwzględniane produkty z różnych grup żywności, a warzywa lub owoce powinny pojawiać się przy każdym posiłku, z przewagą warzyw. W przypadku żywienia całodziennego przepisy przewidują również co najmniej dwie porcje mleka lub jego roślinnych alternatyw. Jadłospis nie może więc być tworzony wyłącznie według zasady „co dzisiaj ugotujemy". Musi uwzględniać wymagania określone w rozporządzeniu i zasady prawidłowego żywienia. Jedną z najbardziej widocznych zmian jest obowiązek uwzględnienia w tygodniowym jadłospisie co najmniej jednej potrawy z nasion roślin strączkowych bez dodatku produktów odzwierzęcych. W praktyce oznacza to, że w szkolnym menu powinno pojawić się danie roślinne oparte na takich produktach jak fasola, soczewica, ciecierzyca czy groch. Przepisy nie wprowadzają całkowitego zakazu podawania mięsa. Przeciwnie, jadłospis nadal przewiduje określone zasady dotyczące częstotliwości podawania mięsa i ryb. Chodzi więc o zwiększenie udziału potraw roślinnych, a nie o całkowite odejście od produktów pochodzenia zwierzęcego. W tygodniowym jadłospisie należy uwzględnić między innymi co najmniej jedną porcję ryby oraz co najmniej jedną potrawę z nasion roślin strączkowych bez dodatku produktów odzwierzęcych. Rozporządzenie przewiduje również określone zasady dotyczące mięsa. Wskazuje między innymi na dwie porcje mięsa świeżego w tygodniu. Ograniczone zostało także smażenie. W jadłospisie od poniedziałku do piątku mogą znaleźć się maksymalnie dwie potrawy przygotowane metodą smażenia. Zmiana ma znaczenie nie tylko dla samego jadłospisu, ale również dla kuchni szkolnych i firm cateringowych. Konieczne jest bowiem odpowiednie zaplanowanie sposobu przygotowywania posiłków. Nowe przepisy przewidują także, że w tygodniowym jadłospisie powinny znaleźć się co najmniej dwie zupy przygotowane na wywarach warzywnych. Rozporządzenie określa również wymagania dotyczące sposobu przygotowywania zup, sosów i potraw. Co do zasady mają one być sporządzane z naturalnych składników, przy czym przepisy przewidują wyjątek dotyczący koncentratów z naturalnych składników. To oznacza, że nowe przepisy ingerują nie tylko w samą listę dań, ale również w sposób organizacji i przygotowywania żywienia.

Pokračovanie v nasledujúcom čísle.

Źródła:
Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 16 lutego 2026 r., Dz.U. 2026 poz. 197, Główny Inspektorat Sanitarny, Ministerstwo Zdrowia
Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna
mgr Ela Góra-Brzegowska

eprasa.pl 141a25c443

HVIEZDY O NÁS

VÁHY (24.9 - 23.10)



Každé rozhodnutie bude pre Vás priaznivé. Dajte na svoju intuíciu a skúsenosti. Mali by ste sa zamyslieť čo ste dosiahli, čo očakávate od budúcnosti, aké chyby ste spravili ako ich napraviť.

ŠKORPIÓN (24.10 - 22.11)



Mali by ste myslieť predovšetkým na seba. Niekomu sa to môže zdať sebecké, ale ak sa ľudia necítia spokojní sami so sebou, nemôžu pomáhať ostatným. Tento mesiac bude plný romantiky, ale aj priateľských stretnutí.

STRELEC (23.11 - 21.12)



Váš život sa konečne pohne dopredu. Môžete očakávať rýchly progres v práci. Vyhýbajte sa nebezpečným a riskantným činnostiam. Venujte dostatok pozornosti svojmu telu i duši. Starostlivosť sústreďte hlavne na srdce.

KOZOROŽEC (22.12 - 20.1)



Teraz máte čas popremýšľať čo je najlepšie, čo možno zlepšiť. Koncom mesiaca Vás čakajú aj nezhody s partnerom kvôli peniazom. Vyskytnú sa problémy s technikou, možno budete musieť vymeniť počítač, telefón... Finančne budete síce stagnovať, to však neznamená, že nemôžete pokročiť ďalej v kariére.

VODNÁR (21.1 - 19.2)



Teraz by ste mali pocítiť citovú rovnováhu a pokoj. Neodkladajte nič na neskôr. Je vhodný čas na akékoľvek zmeny a zlepšenia. Šéf bude otvorený novým nápadom, myšlienkam a to Vám pomôže vyšplhať sa vyššie.

RYBY (20.2 - 20.3)



Môžete zmeniť zamestnanie alebo funkciu. Všetky tieto zmeny sú však pozitívne a prinesú očakávané riešenia. Zdravie si vyžaduje Vašu pozornosť. V láske však buďte opatrný.

BARAN (21.3 - 20.4)



Tento mesiac prinesie lepšie zdravie a popritom i náladu. Budete sa vážnejšie zaoberať otázkami týkajúcimi sa života a smrti. Pôjdete si za svojím cieľom a aj ho dosiahnete. Konečne sa budete cítiť milovaný a spokojný.

BÝK (21.4 - 21.5)



Komplikácie a problémy sa vyriešia. Budete si užívať život, zabávať sa. Prichádza ideálny čas na skrášlenie domova. V septembri sa Vám podarí nastoliť harmóniu v rodine. Pokúsite sa skĺbiť rodinu a zdravý životný štýl dohromady.

BLÍŽENCI (22.5 - 21.6)



Život sa začne dostávať do normálnych koľají. Sústreďte sa radšej na rodinné záležitosti. Budete si užívať zarobené peniaze ako sa patrí. Investujete do zábavy a iných príjemných vecí. Zlepšite svoje zdravie a vitalitu cvičením.

RAK (22.6 - 22.7)



Práca vás baví a dokonca sa zúčastníte i na mimopracovných podujatiach. Práve táto mimopracovná aktivita Vám prinesie úspech, dôležité kontakty. Koncom mesiaca sa môžu vyskytnúť nečakané výdavky.

LEV (23.7 - 23.8)



Rodinná situácia bude ešte aj tento mesiac nestála a premenlivá. Zabezpečte svoj domov z bezpečnostného hľadiska. V polovici mesiaca by sa mala situácia upokojiť. Venuša prinesie so sebou pôvab, krásu a šarm.

PANNA (24.8 - 23.9)



Zažijete príjemné momenty a váš život bude tiež okorenený aj nejakými tými zaujímavými zvratmi. Vaše zdravie i energia budú výborné. Sebavedomie bude dostatočné na splnenie stanovených cieľov. Práca bude aj naďalej dôležitá a dostaví sa aj úspech.

NÁŠ TEST

Žijete v strese?

Odpovedzte na otázky čo najpresnejšie a za každú odpoveď si pripočítajte: „celkom platí“ – 4 body; „zväčša platí“ – 3 body; „čiastočne platí“ – 2; „vôbec neplatí“ – 1 bod a nakoniec si body spočítajte.

1. Trápi ma, že moja telesná hmotnosť ustavične kolíše.
2. Snažím sa byť lepší než ostatní.
3. Znamená pre mňa veľa, keď moju prácu uznávajú a chvália.
4. Keď sedím pri písacom stole, klopkám prstami po doske a pokyvujem nohami.
5. Trápia ma bolesti chrbta.
6. Chcel by som vybavovať viac vecí súčasne.
7. Často cítim zvieranie alebo bolesť okolo srdca.
8. Takmer sa neviem poriadne uvoľniť. Ešte aj po dlhom spánku sa cítim ako dolámaný.
9. Hoci som veľmi unavený, celú noc nemôžem spať.
10. Keď rýchlo vstanem, pociťujem mdloby.
11. Často mávam depresívne pocity.
12. Trpím nechutenstvom.
13. Počas víkendov rád navštevujem zábavné parky.
14. Nie som schopný sledovať ani len vetu bez toho, aby som nemusel partnera prerušiť.
15. V poslednom čase som nedodržal takmer ani jeden termín.
16. Dopravná zápcha ma privádza do zúrivosti.
17. Vôbec neznášam kritiku.
18. Niekedy sa mi žiada poriadne zanadávať.
19. Keď mám pocit, že ma vohnali do úzkych, stávam sa agresívnym.
20. Čakanie ma znervózňuje.
21. V poslednom čase sa stále rozčuľujem pre maličkosti.
22. Keď mi je téma rozhovoru trápna, červenám sa.
23. Keď sa s niekým pohádam, zvyčajne som ešte dlho rozladený.
24. Ak si raz vytýčim smer, už ho nemením.
25. Počínaniu iných zvyčajne nedôverujem.

eprasa.pl 141a25c443

26. Mám sklon prepáčiť iným, aj keď sú moje sťažnosti oprávnené.
27. Deti ma znervózňujú.
28. Svoje city zvyčajne navonok neprejavujem.
29. S mnohými vecami si robím zbytočné starosti.

Vyhodnotenie:

30-52 bodov: Ste spokojný a vyrovnaný. Vašu rozvážnosť a príslovečný pokoj vám možno len závidieť. Predsa len vám hrozí isté nebezpečenstvo – máte sklon pozerať sa na svet cez ružové okuliare.

53-75 bodov: Pozitívne a negatívne činitele stresu sú u vás vyvážené. Držíte všetko pevne vo svojich rukách. Na väčšie výzvy však už nemáte dosť síl. Nedajte sa preto vtiahnuť do niečoho, čo by vás mohlo priveľmi zaťažovať.

76-97 bodov: Váš život – to je boj o čas, šance a body. Niekedy vás okolnosti tlačia k múru. Vaša ctižiadosť, konkurenčný tlak a závislosť od mienky iných vám dávajú poriadne zabrať. Zamyslíte sa nad sebou. Ak budete totiž aj naďalej takto pokračovať, plody vašej práce si možno ani nevychutnáte. Zmiernite tempo, pokúste sa vyhnúť hádkam, hnevom a priveľkým očakávaniam.

98-120 bodov: Poznáte iba samý zhon a prácu. Okamžite skončíte s týmto trvalým stresom. Jeho hladina, v ktorej sa teraz nachádzate, vážne ohrozuje vaše zdravie. Tým sa aj vaše ciele stávajú zbytočnými. Rýchlo si osvojte niektorú z relaxačných metód, ktoré sme už spomínali.

Stretli sa dvaja kamaráti, idú spolu a keď prechádzajú okolo reštaurácie, jeden z nich vytiahne peňaženku a začne si prezerať jej obsah.

„Prosím ťa, čo to robíš?", pýta sa ten druhý.

„Ale, pozerám sa, či mám chuť na víno."

***

Počas obeda kukučkové hodiny oznamujú čas. Vnučka sa pýta:

- Dedo, aj kukučka má obedňajšiu prestávku?

AKO JE TO SPRÁVNE?

Milí čitatelia, často sa pýtate na správny preklad slov, preto sme sa rozhodli, že na vašu žiadosť budeme uverejňovať niektoré poľské a slovenské frázy a slová, ktoré sa využívajú v oblasti administratívy, stavebníctva, poľnohospodárstva, reklamy, dopravy a spojov, ekonómie, turistiky a tiež zradné slová.

V POĽŠTINE:	V SLOVENČINE:
zajezdnia	depo
splot szynowy	koľajové spojenie
ostroga piętowa	pätová ostroha
wkładki ortopedyczne	ortopedické vložky
pedikurzysta	pedikér
podolog	podológ
paznokcie z grzybicą	mykotické nechty
protetyka paznokci	nechtová protetika
wrośnięte paznokcie	zarastené nechty
usługi pedicure	pedikérske služby

OSEMSMEROVKA

Tajnička osemsmerovky: .....
(28 nevyškrtaných písmen)

S	S	E	L	R	E	K	O	P	O	K	O	J	O	I	V	A
U	A	C	D	I	N	O	E	L	O	A	B	R	O	T	I	R
T	I	D	A	A	S	R	L	E	A	I	T	M	A	L	T	A
A	I	R	B	S	L	E	E	S	T	R	O	M	E	E	P	R
N	O	S	Á	A	D	C	T	Y	A	O	P	T	P	K	A	É
A	Á	N	L	D	O	R	E	Á	I	M	I	L	A	B	Š	F
Ť	V	D	O	**R**	**A**	**S**	**T**	P	**S**	**L**	**O**	**V**	**A**	R	N	A
Č	I	L	O	V	O	L	I	M	E	M	E	T	Á	N	D	P
I	E	O	A	R	I	L	V	V	D	L	R	I	A	O	Č	L
T	R	Ľ	Y	Á	O	C	A	I	O	T	S	E	C	I	Ž	E
S	A	B	U	T	P	R	I	P	O	M	I	E	N	K	A	S
I	Á	E	I	S	I	M	E	T	Y	L	N	K	A	B	A	T
R	K	Y	V	A	Ť	Š	Y	T	S	T	A	R	O	S	T	I

AFÉRA, AKCIE, CESTO, ČEĽUSŤ, ČINKA, DESIATA, DOCENT, DOLET, DORAST, EMISIE, ISTIČ, KELTI, KOREC, LEONID, LESTI, MALTA, MASLO, METÁN, METYL, MORIAK, NÁDOR, NOVICI, OSIVO, PERLA, PILOTI, PLESY, POKER, POKOJ, POLEVA, PRIPOMIENKA, RABAT, RIASA, RYBÁR, SADBA, SAMOTA, SLEPEC, SRDCE, STAROSTI, STRAVA, STROM, SUTANA, ŠŤAVY, TABAK, TEPLO, TEROR, TETIVA, TORBA, VARNA, VELITELIA, VIERA, VIOLA, VLADÁRI, VOLIČ.

eprasa.pl 141a25c443

Keď sa papier rodí pod rukami



Len niekoľko kilometrov od Ružomberka, v pokojnej obci Ludrová, sa ukrýva miesto, kde sa môžete na chvíľu vrátiť o niekoľko storočí späť. V drevenici tu ožíva takmer 500-ročná tradícia ručnej výroby papiera. Namiesto moderných strojov však návštevníkov čaká voda, vlákna, drevo a predovšetkým ľudská zručnosť. A čo je najzaujímavejšie – vlastný papierový hárok si tu môžete vyrobiť sami.

Už pri vstupe do dielne človeka obklopí vôňa dreva a vlhkého papiera. Na prízemí sa nachádza funkčná papierenská dielňa vybavená zariadením, ktoré približuje jednotlivé kroky tradičnej výroby. Nechýba robustný holender na mletie surovín, drevená kaďa s vodou, lis, sitá ani stojan na sušenie hotových hárkov. Na stene je umiestnená schéma výroby, ktorá pomáha návštevníkom pochopiť, ako z jednoduchých surovín postupne vzniká papier.



Najväčším zážitkom však nie je len pozorovanie. Návštevník si môže celý proces vyskúšať vlastnými rukami. Sito ponorí do kaše z papierových vlákien, nechá odkvapkať vodu a vznikajúcu vrstvu vlákien prenesie na ďalšie spracovanie. Každý hárok je pritom trochu iný – práve v tom spočíva čaro ručnej výroby. Papier tu nie je anonymným výrobkom z továrne, ale výsledkom konkrétnej práce a trpezlivosti.



Foto: zdroj internet

Príbeh výroby papiera má na Slovensku dlhú tradíciu. Prvé správy o papierenskej výrobe pochádzajú už zo 16. storočia. Významné miesto v dejinách slovenského papiernictva mala napríklad papierňa v Liptovskom Michale, ktorá fungovala na prelome 16. a 17. storočia. Papierenská tradícia sa neskôr rozvíjala aj v okolí Ružomberka, napríklad v Bielom Potoku pri ústí Hlbokej doliny do údolia Revúcej.

Hoci sa technológie v priebehu storočí menili, základný princíp zostával jednoduchý: papierové vlákna, voda, sito a lis. K tomu sa pridáva čas a skúsenosť človeka, ktorý vie z týchto prvkov vytvoriť pevný a použiteľný hárok.

Na poschodí drevenice sa nachádza spoločenská miestnosť, ktorá poskytuje priestor najmä školským skupinám, exkurziám či tvorivým stretnutiam. Návšteva tak nemusí byť iba krátkou zastávkou, ale môže sa zmeniť na praktické poznávanie remesla, ktoré bolo kedysi prirodzenou súčasťou každodenného života.

Ludrovská papierenská dielňa pripomína, že aj obyčajný list papiera má svoj príbeh. Za jeho vznikom sa kedysi skrývala práca mnohých rúk, voda, suroviny a predovšetkým trpezlivosť. Dnes si tento proces môžeme nielen pozrieť, ale na chvíľu sa stať jeho súčasťou. Návštevu si je potrebné dohodnúť vopred telefonicky. ■

eprasa.pl 141a25c443

ŽIVOT
MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

ADRES REDAKCJI:
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7, tel. +48 12 633 36 88
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www.zivot.pl

WYDAWCA:
TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE,
ZARZĄD GŁÓWNY
SPOLOK SLOVÁKOV V POĽSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel. +48 12 632 66 04, +48 12 634 11 27
e-mail: zg@tsp.org.pl

Zespół: redaktor naczelny: Agáta Jendžejčíková
redaktorzy:
Milica Majeriková-Molitoris, Gražyna Falatová

Społeczne kolegium doradcze:
Łucja Kościelak, Marián Smondek,
Božena Bryjová, Mária Kačmarčíková, František Paciga,
Dominik Surma, Anna Krištofeková,
Silvia Plučinská, Ján Bašisty, Ľudomír Molitoris,
Ján a Irena Kašickí, Žofia Fifanská

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

WARUNKI PRENUMERATY:
Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie gotówką
lub na konto: BNP PARIBAS
27 1600 1462 1836 1842 2000 0001
IBAN: PL 27 1600 1462 1836 1842 2000 0001
SWIFT: PPABPLPK
z dopiskiem: Prenumerata czasopisma Život za rok...
Płacąc za prenumeratę czasopisma za pośrednictwem poczty należy doliczyć odpowiednią opłatę pocztową.
Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.
Prenumerata w formie elektronicznej: www.zivot.pl
portal **eprasa.pl, link:** http://eprasa.pl/news/život
Koszt: miesięcznie – 7,00 zł; rocznie – 84 zł

CENY PRENUMERATY 2026
DLA KÓŁ I ODDZIAŁÓW TOWARZYSTWA:
1 miesiąc: 7,00 zł, półrocznie: 42,00 zł, rocznie: 84,00 zł
INDYWIDUALNA:
krajowa, łącznie z opłatą za wysyłkę wynosi: 1 miesiąc **12,60 zł**, półrocznie **70,60 zł**, rocznie **140,20 zł**
zagraniczna, łącznie z opłatą za wysyłkę wynosi:
na Słowację: **14,00 zł** – rocznie **168,00 zł**
do Europy (w tym Czechy): 22,00 zł – rocznie: **264,00 zł**
do USA i Kanady: pocztą lotniczą 23,00 zł – rocznie: **276,00 zł**

Niezamówionych tekstów, rysunków i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów oraz zmian treści nadesłanych tekstów. Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji. Za niezamówione teksty redakcja nie płaci honorariów autorskich.

Nakład 1900 egz.

PL ISSN 0514-0188

ZREALIZOWANO DZIĘKI DOTACJI MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI

„PUBLIKACJA WYRAŻA JEDYNIE POGLĄDY AUTORA/ÓW I NIE MOŻE BYĆ UTOŻSAMIANA Z OFICJALNYM STANOWISKIEM MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI."

„PUBLIKÁCIA VYJADRUJE IBA NÁZORY AUTORA/OV A NEMÔŽE BYŤ STOTOŽŇOVANÁ S OFICIÁLNYM POSTOJOM MINISTRA VNÚTRA A ADMINISTRATÍVY."

XXXIII. DNI SLOVENSKEJ KULTÚRY NA ORAVE











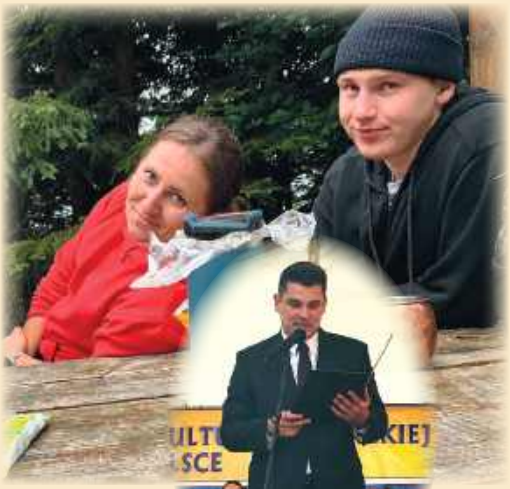








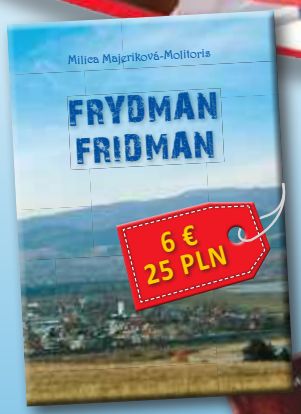


Foto: MM-M

eprasa.pl 141a25c443

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
SPOLOK SLOVÁKOV V POĽSKU

POLECAMY NASZE WYDAWNICTWA



6 €
25 PLN

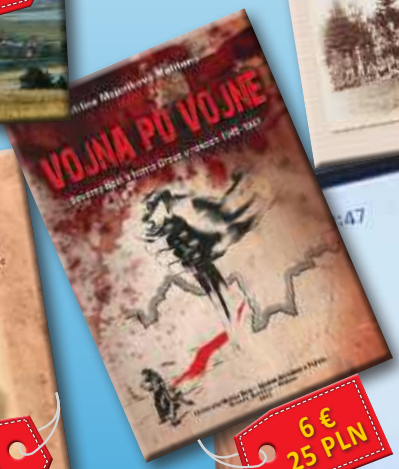
4 €
15 PLN



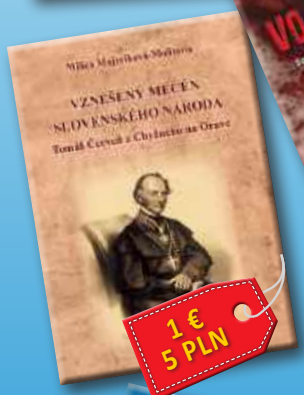


4 €
15 PLN





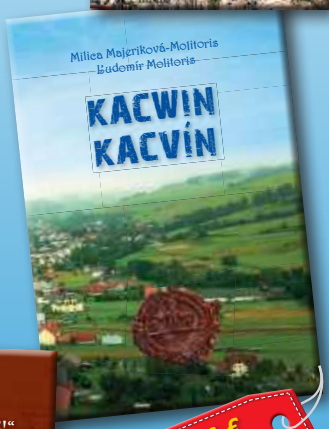
6 €
25 PLN



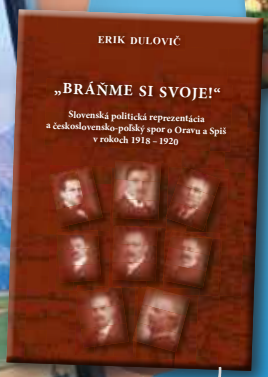
1 €
5 PLN



10 €
40 PLN



6 €
25 PLN



6 €
25 PLN



4 €
15 PLN

5 €
20 PLN





45 €
180 PLN



8 €
35 PLN



6 €
25 PLN



7 €
30 PLN



4 €
15 PLN



4 €
15 PLN

Przekaż swój 1,5% na Towarzystwo Słowaków w Polsce! KRS: 0000254010

eprasa.pl 141a25c443